1/2018

Finnwatch

Sanoista tekoihin

Sosiaalisen vastuun pilottiprojekti Hansel Oy:n ja KL-Kuntahankinnat Oy:n kanssa

Raportti on tuotettu Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK:n ja kehitysyhteistyön kattojärjestö Kepan tuella. Finnwatch kiittää yhteistyöstä Hansel Oy:ta ja KL-Kuntahankinnat Oy.ta.

Finnwatch on suomalaisen yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö. Finnwatchin taustalla vaikuttaa kymmenen kehitys-, ympäristö-, ay- ja kuluttajajärjestöä: Solidaarisuus, Eettisen kaupan puolesta, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Attac, Kirkon Ulkomaanapu, Kepa, Kehys, Dalitien solidaarisuusverkosto, Maan ystävät ja Kuluttajaliitto.

Taitto: Petri Clusius/Amfibi ky
Julkaisuajankohta: Maaliskuu 2018

Sisältö

1. JOHDANTO 4

2. VALTION YHTEISHANKINTAYKSIKKÖ HANSEL OY 5
3. PILOTTIHANKKEEN KOHTEEN VALINTA 6
4. HANKINNAN VALMISTELUN VAIHEET 7
4.1 Sopimustoimittajille tehty kysely sosiaalisesti vastuullisista tietokoneista 7
4.2 Vuoropuhelu muiden sidosryhmien kanssa 8
4.3 Vuoropuhelu mahdollisten tarjoajien kanssa 8
5. TARJOUSPYYNTÖ 10
5.1 Tarjouspyyntöasiakirjoissa käytetyt kriteerit 10
5.2 Tarjoajien esittämät lisäkysymykset 10
6. TARJOUSTEN ARVIOINTI 11

7. KL-KUNTAHANKINNAT OY 12
8. PILOTTIHANKKEEN KOHTEEN VALINTA 13
9. HANKINNAN VALMISTELUN VAIHEET 14
9.1 Markkinakartoitus sosiaalisesti vastuullisista kalusteista 14
9.2 Vuoropuhelu mahdollisten tarjoajien kanssa 14
9.3 Yhteistyö hankkijoiden välillä 14
10. TARJOUSPYYNTÖLUONNOS 16
10.1 Tarjouspyyntöluonnoksessa käytetyt kriteerit 16
11. YHTEENVETO PARHAISTA KÄYTÄNNÖISTÄ JA OPITUISTA ASIOISTA 18
12. SUOSITUKSET 19

LIITE 1: Hanselin tietokonehankinnassa käytetty Code of Conduct suomeksi ja englanniksi 20
Liite 2: Hanselin sosiaalisen vastuun vertailuperusteet sisältävä vastuullisuusliite 32
Liite 3: Hanselin tietokonehankinnassa käytetyt sopimusehdot 35
Liite 4: Potentiaalisten tarjoajien esittämät kysymykset Hanselin tietokonekilpailutuksessa 38
Liite 5: KL-Kuntahankintojen kalustekilpailutusta varten tehdyn Code of Conductin luonnos 40

1. Johdanto

Sosiaalisen vastuun kysymyksiä huomioidaan Suomen julkisissa hankinnoissa edelleen vain hyvin harvoin. Finnwatchin vuonna 2013 julkaisemassa raportissa[1] tutkittiin käytettyjä sosiaalisen vastuun kriteerejä neljässä eri tuotekategoriassa, joissa voitiin katsoa olevan kohonnut riski tuotannon ihmisoikeusloukkauksiin (elintarvikkeet, elektroniikka, tekstiilit ja katukivet). Selvityksessä havaittiin, että sosiaalisen vastuun kriteerejä ei asetettu tarjouspyyntöasiakirjoissa käytännössä lainkaan.

Sittemmin tilanne on parantunut pienin askelin. Kansainvälisen työjärjestön ILOn sopimuksia on alettu liittää sopimusehtoihin ja tarjoajilta on pyydetty selvityksiä tuotteiden tuotanto-oloista. Lähestymistapa on kuitenkin edelleen mekanistinen: sosiaalisen vastuun kriteereitä ei ole useinkaan räätälöity vastaamaan hankittavaan tuotteeseen liittyviä ihmisoikeusriskejä eikä tarjoajien vastuullisuusväitteiden varmentamiseen ole käytössä uskottavia mekanismeja.

Yhdeksi ongelmaksi sosiaalisesti vastuullisen julkisen hankinnan edistämisessä on havaittu hyvien esimerkkien puute. Suomesta puuttui valtion tai kuntien hankkija, joka olisi lähtenyt pilotoimaan kunnianhimoisesti sosiaalisen vastuun kriteerien käyttöä omissa hankinnoissaan tuotteiden alihankintaketjuihin liittyen.

Monistettavan esimerkin luomiseksi Finnwatch päätti Suomen ammattiliittojen solidaarisuuskeskus SASK:n ja kehitysyhteistyön kattojärjestö Kepan tuella tarjota ihmisoikeuksiin liittyvää osaamista ilmaiseksi Suomen suurimpien hankkijoiden käyttöön. Pilottihankkeen käynnistysvaiheessa oltiin yhteydessä kolmeen toimijaan: Hansel Oy:hyn, Helsingin kaupunkiin sekä KL-Kuntahankinnat Oy:hyn. Näistä kolmesta kaksi ilmoittautui mukaan pilottihankkeeseen.

Finnwatch ja Hansel Oy sopivat sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin liittyvästä yhteistyöstä helmikuussa 2017. Yhteistyöhankkeen tavoitteena oli toteuttaa kilpailutus, jossa huomioidaan kunnianhimoisella tavalla sosiaalisen vastuun kriteereitä ja dokumentoidaan erilliseen julkaisuun kilpailutuksen kulku ja siitä saadut opit. Hankkeessa keskityttiin erityisesti työelämän oikeuksiin julkisilla varoilla hankittavien tuotteiden alihankintaketjuissa. Myöhemmin kesäkuussa 2017 vastaava yhteistyöhanke aloitettiin myös KL-Kuntahankinnat Oy:n kanssa.

Tässä raportissa käydään läpi näissä kahdessa edellä mainitussa yhteistyöhankkeessa toteutettu vastuullisiin hankintoihin keskittynyt kilpailutusprosessi. Raportti kuvaa, miten sosiaaliseen vastuullisuuteen keskittyneiden pilottihankintojen kohteet valittiin, millaista vuoropuhelua tarjoajien kanssa käytiin ja miten hankinnan kohteena oleviin tuotteisiin liittyvät sosiaaliset kriteerit ja -sopimusehdot laadittiin. Lisäksi raportissa pohditaan mitä prosessista opittiin. Tavoitteena on, että pilottihankkeessa saatuja kokemuksia ja hyviksi havaittuja käytäntöjä voidaan hyödyntää muiden julkisten hankkijoiden toimesta.

Luvut 2–6 keskittyvät Hanselin kanssa toteutettuun tietokonehankintoja koskevaan kilpailutukseen. Luvuissa 7–10 esitellään KL-Kuntahankintojen kanssa tehtyä kalusteiden kilpailutusta. Yhteenvetoluvussa 11 kerrataan pilottihankinnoissa saadut opit, ja viimeisessä luvussa 12 annetaan yleisiä suosituksia ihmisoikeuksien huomioimiseksi julkisissa riskimaahankinnoissa.

1 Finnwatch, 2013, Alkuperä tuntematon – Sosiaalinen kestävyys kuntien julkisissa hankinnoissa, saatavilla osoitteessa: https://www.finnwatch.org/images/pdf/kuntahankinnatweb.pdf

2. Valtion yhteishankintayksikkö Hansel Oy

Hansel Oy on valtion yhteishankintayksikkö. Hanselin omistaa kokonaan Suomen valtio ja se on valtiovarainministeriön ohjauksessa oleva voittoa tavoittelematon osakeyhtiö. Yhtiön toiminta perustuu Hansel-lakiin. Hanselin toimintaa rahoitetaan sopimustoimittajilta perittävällä palvelumaksulla, joka perustuu Hanselin asiakkaiden tekemiin hankintoihin. Palvelumaksu on keskimäärin noin 1 prosentti hankinnan arvosta.

Hansel kilpailuttaa tuotteita ja palveluita muun muassa puitejärjestelyjen avulla ja tarjoaa asiakkailleen myös hankintojen asiantuntijapalveluita. Vuonna 2017 Hanselilla oli noin 80 puitejärjestelyä, joihin oli kilpailutusten perusteella valittu yli 350 sopimustoimittajaa, ja sopimuksia käytettiin yhteensä yli 800 miljoonan euron arvosta.[2]

Hanselin tavoitteena on toimia edelläkävijänä vastuullisissa hankinnoissa. Laaja-alaisesta tavoitteesta huolimatta Hanselin kilpailutuksissa on keskitytty pääsääntöisesti taloudelliseen ja ympäristövastuuseen liittyviin kysymyksiin, eikä niissä ole juurikaan käytetty sosiaalisen vastuun kriteereitä. Sosiaalisen vastuun osalta aiemmissa puitesopimusjärjestelyissä on viitattu sopimusehdoissa lähinnä yleisellä tasolla Kansainvälisen työjärjestö ILOn perussopimusten noudattamiseen.

Finnwatchin kanssa tehdyn pilottihankkeen tavoitteeksi asetettiin sosiaalisesti vastuullisten hankintojen edistäminen ja ihmisoikeuksia koskevien kriteerien pilotoiminen julkisissa hankinnoissa.[3]

2 Hansel lyhyesti, https://www.hansel.fi/hansel/hansel-lyhyesti/ (viitattu 31.1.2018)

3 Hansel, Vastuullisempaa elektroniikkaa valtiolle – Finnwatch ja Hansel aloittavat yhteistyön, https://www.hansel.fi/uutiset/vastuullisempaa-elektroniikkaa-valtiolle-finnwatch

Kuva: Javier Morales, CC BY-NC-ND 2.0

Hanselin sopimuksilla hankitaan tietokoneita yli 40 miljoonalla eurolla vuodessa.

3. Pilottihankkeen kohteen valinta

Pilottihankkeen kohteeksi haluttiin valita tuoteryhmä, jossa tuotteiden kokoonpano tai komponenttien valmistus tapahtuisi niin sanotuissa riskimaissa. Riskimailla tarkoitetaan maita, joissa on kohonnut riski tuotannossa tapahtuville ihmisoikeusloukkauksille. Koska pilottihanke tuli voida toteuttaa vuoden 2017 aikana, vaikutti tuoteryhmän valintaan myös Hanselin jo olemassa olevan kilpailutuskalenterin aikataulutus.

Edellä mainituilla kriteereillä hankkeen kohteeksi valittiin valtion tietokoneita koskeva puitesopimuskilpailutus. Hankinnan kohteena ko. puitesopimuksessa tulisi olemaan kannettavia tietokoneita, pöytäkoneita, tabletteja sekä tietokoneiden ja tablettien yhdistelmiä, ns. hybridejä. Näihin laitteisiin liittyy paljon työelämän oikeuksia koskevia riskejä, joita on dokumentoitu lukuisissa tutkimusraporteissa[4].

Finnwatchin ja Hanselin yhteistyöhankkeen alkaessa kohteeksi valittu tietokoneiden kilpailutus oli vasta alkumetreillä, ns. esiselvitysvaiheessa. Pilottihankkeen onnistumisen kannalta oli erittäin hyödyllistä, että sosiaalisen vastuun kriteerit voitiin suunnitella riittävän ajoissa ja tarkistaa niiden käytännön toimivuus markkinakartoitusta ja potentiaalisten tarjoajien kuulemista hyödyntäen (ks. lisätietoa luvussa 4.1 ja 4.3).

Tietokoneiden koko arvoketjuun keskittyminen olisi ollut pilottihankkeen puitteissa mahdotonta. Laitteissa on lukuisia erilaisia osia ja niissä käytettyjä raaka-aineita, joita saatetaan valmistaa ja prosessoida lukuisissa eri maissa.

Koska sosiaalista vastuullisuutta koskevien kriteerien asettamisesta ei ole Suomessa juuri aikaisempia esimerkkitapauksia, haluttiin pilottihankkeessa ottaa kohteeksi yritysvastuuvalvonnan kannalta helpoin ja vakiintunein tuotannon vaihe. Tällä pyrittiin varmistamaan se, että hankinta saadaan vietyä läpi onnistuneesti. Siksi sosiaalisten kriteerien soveltamisessa päätettiin keskittyä tietokoneiden tuotantoketjun 1. portaaseen, eli laitteen viimeiseen kokoonpanopaikkaan. Hankintakriteerien tarkentuessa mukaan lisättiin kuitenkin myös muita arvoketjun osia koskevia kriteereitä (ks. liite 2).

Finnwatch ja Hansel ovat tietoisia siitä, että tietokoneisiin liittyvät ihmisoikeusriskit eivät ole kaikkein merkittävimpiä laitteiden viimeisimmässä kokoonpanopaikassa. Riskien vähentyminen tuotannon niin sanotussa 1. portaassa on ollut seurausta kansalaisjärjestöjen ja median systemaattisesta työstä ihmisoikeusongelmien raportoinnissa, mikä on saanut teollisuuden parantamaan toimintaansa erilaisten auditointi- ja vastuullisuusjärjestelmien kautta. Riskit ovatkin siirtyneet suurelta osin arvoketjussa alaspäin, komponenttien ja niissä käytettävien raaka-aineiden valmistukseen.

Pilottihankkeen tavoitteena oli onnistunut ja dokumentoitu hankintaesimerkki, jonka avulla julkisten hankintojen kohteena olevien tuotteiden arvoketjujen valvontaa voidaan lähteä viemään eteenpäin. Tästä syystä kriteerien asettaminen rajattiin pääsääntöisesti laitteiden kokoonpanopaikkaan.

4 Esimerkiksi Business and Human Rights Resource Center listaa yli 700 elektroniikan tuotantoon ja ihmisoikeuskysymyksiin liittyvää artikkelia, ks. https://www.business-humanrights.org/.

4. Hankinnan valmistelun vaiheet

Kun hankinnan kohde ja asetettavien sosiaalisen vastuun kriteerien rajaus oli päätetty, Finnwatch laati kartoituksen elektroniikan kokoonpanoteollisuuden ihmisoikeusriskeistä. Riskeistä laadittiin matriisi, jossa kansainvälisten yritysvastuustandardien ja -valvontamekanismien (RBA, Amfori BSCI, SA8000[5]) olemassa olevia kriteerejä peilattiin kokoonpanoteollisuuden riskeihin keskeisimmissä tuotantomaissa. Elektroniikan kokoonpanon osalta matriisiin valikoituvat seuraavat ihmisoikeusriskit: pakkotyö (siirtotyöntekijät riskiryhmänä, erityiskysymyksenä passien takavarikointi ja rekrytointimaksut), järjestäytymisvapaus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus (vaihtoehtoiset neuvottelukanavat maissa, joissa järjestäytymistä estetään), elämiseen riittävä palkka (uskottavien laskentamenetelmien käyttö) sekä kohtuulliset työajat (48 viikkotyötunnin raja).

Taustamateriaaliksi laadittua riskimatriisia käytettiin apuna toimittajien kanssa käydyissä keskusteluissa, kun pyrittiin haarukoimaan hankintaan sopivimpia sosiaalista vastuuta koskevia vaatimuksia.

4.1 SOPIMUSTOIMITTAJILLE TEHTY KYSELY SOSIAALISESTI VASTUULLISISTA TIETOKONEISTA

Ennen varsinaisen hankintaprosessin käynnistämistä, sopivien kriteerien kartoittaminen ja valmistelu aloitettiin selvittämällä potentiaalisten tarjoajien ihmisoikeuksiin liittyvien yritysvastuuprosessien sekä käytössä olevan yritysvastuuvalvonnan tilannetta. Tavoitteena oli saada tietoa sosiaalisesti vastuullisesti tuotettujen tietokoneiden markkinoista.

Apuna kartoituksessa käytettiin Hanselin voimassa olleissa kolmessa puitejärjestelyssä ollutta mahdollisuutta kysyä lisätietoja sopimustoimittajilta. Tämä antoi mahdollisuuden sosiaalisen vastuun kriteerien valmistelun aloittamiseen jo ennen varsinaisen tarjoajien kanssa käytävän virallisen vuoropuhelun aloittamista.

Potentiaalisten tarjoajien yritysvastuuprosesseja ja -valvontaa selvitettiin lähettämällä kysely PC-, iOS/OSx- ja normaalia lujarakenteisempien eli ns. ruggeroitujen tietokoneiden sopimustoimittajille. Koska riippumattoman 3. osapuolen vastuullisuusvalvontajärjestelmät ovat helpoin tapa varmentaa tuotantolaitosten työolot, pyrittiin nykyisiltä sopimustoimittajilta tiedustelemaan erityisesti niiden käyttämien tuotantolaitosten vastuullisuusauditoinneista.

Kysymys pyrittiin esittämään sopimustoimittajille mahdollisimman yksiselitteisessä ja tarkassa muodossa. Sanatarkka kysymys oli:

“Ovatko tuotteidenne tier 1 -tuotantolaitokset vastuullisuusauditointien piirissä ja jos, niin minkä? Vastuullisuusauditoinnilla tarkoitamme, että tuotantolaitoksen sosiaalisen vastuullisuuden auditointi/sertifiointi perustuu sidosryhmäyhteistyössä laadittuihin julkisiin auditointi- tai sertifiointistandardeihin ja että standardin asettajasta erillinen, akkreditoitu kolmas osapuoli toteuttaa auditoinnin ja toteaa täyttääkö yritys/tuotantolaitos vaaditut kriteerit.”

Kysymys toimitettiin toimittajille myös englannin kielellä ja sen mukana lähetettiin taulukkopohja, johon sopimustoimittajilla oli mahdollista täyttää tuotantolaitoskohtaiset auditointitiedot.

Kysymyksen tarkasta muotoilusta huolimatta sopimustoimittajilta saadut vastaukset eivät olleet tyydyttäviä. Osa sopimustoimittajista oli vastannut kysymyksiin vain lyhyillä kyllä/ei-vastauksilla ilman pyydettyjä lisätietoja tai vain viitanneet laitevalmistajan yritysvastuuraportteihin varsinaisen kysymyksen sivuuttaen. Vain muutamalta sopimustoimittajalta saatiin tietoja, joita voitiin hyödyntää varsinaisten kriteerien suunnittelussa.

5 Kyseiset järjestelmät valittiin siksi, että RBA on yleisin elektroniikkateollisuudessa käytetty vastuullisuusvalvontajärjestelmä. Amfori BSCI ja SA8000 taas ovat yleisesti käytettyjä teollisten tuotantolaitosten sosiaalisen vastuun auditointijärjestelmiä. Lisätietoa järjestelmistä saa sivuilta http://www.responsiblebusiness.org, www.amfori.org sekä www.sa-intl.org/sa8000.

Esiselvitysvaiheessa lähetetyn kyselyn perusteella havaittiin, että laitteiden tuotanto-oloja koskevat kysymykset olivat laitteiden sopimustoimittajien edustajille uusia ja he joutuivat hakemaan tietoa laajemmalti laitevalmistajien globaaleista organisaatioista. Siten voidaan todeta, että tässä vaiheessa Suomessa toimivilla organisaatioilla oli melko heikko tietämys markkinoimiensa laitteiden tuotanto-oloista tai tuotanto-olojen valvonnasta ihmisoikeuksien näkökulmasta. Tilannetta vaikeutti osaltaan se, että osa sopimustoimittajista on erillisiä jälleenmyyjiä, joilla ei ole suoraa yhteyttä laitteiden valmistuksesta vastaavaan brändiin.

4.2 VUOROPUHELU MUIDEN SIDOSRYHMIEN KANSSA

Pilottihankintaa valmisteltiin myös etsimällä hyviä esimerkkejä onnistuneista sosiaalisen vastuun kriteereitä sisältäneistä IT-laitteiden kilpailutuksista muista maista. Toukokuussa 2017 Hansel ja Finnwatch tapasivat Tukholman maakäräjien hankinta-asiantuntijaa, jolta saatiin lisätietoa Ruotsissa toteutetusta vastuullisen elektroniikan hankinnasta.

Ruotsissa Tukholman alueella on jo useampana vuonna toteutettu IT-hankintoja sosiaalisen vastuun kriteereillä. Tukholman hankinnat pohjautuvat Ruotsin aluehallinnon yhteistyöelimen laatimaan ihmisoikeuksia koskevaan Code of Conductiin[6].

Edellä mainittu Code of Conduct perustuu Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen, ILO:n perussopimuksiin, YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen sekä tuotantomaan työterveys ja -turvallisuuslainsäädäntöön. Kilpailutukset voittaneilta sopimuskumppaneilta edellytetään riittäviä ”rutiineja” tai huolellisuusvelvoiteprosessia yrityksen toiminnan ihmisoikeusvaikutusten tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi, maakäräjien Code of Conductin mukaisia työooloja ja toimenpiteitä, jotka mahdollistavat maakäräjien oman valvonnan myös tavarantoimittajien tehtailla (esimerkiksi alihankintaketjun läpinäkyvyyttä sekä maakäräjien avustamista niiden omien auditointien tekemisessä) sekä tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä sovitussa aikataulussa – myös silloin jos yrityksen ihmisoikeuksia koskeva huolellisuusvelvoiteprosessi todetaan riittämättömäksi. Tukholmassa panostetaan erityisesti sopimuskaudella tapahtuvaan sosiaalisen vastuullisuuden seurantaan.

Tietokoneiden Code of Conduct laadittiin hyödyntämällä mm. Ruotsissa käytössä olevaa Code of Conductia, elektroniikkatoimialajärjestö RBA:n Code of Conductia, hankintalain liitteessä C lueteltuja kansainvälisiä sopimuksia sekä OECD:n monikansallisia yrityksiä ja konfliktimineraaleja koskevaa ohjeistusta. Hanselin Code of Conductiin sisällytettiin tarkentavia määreitä, kuten maininta ILO:n pakkotyötä koskevista indikaattoreista, joiden avulla pakkotyö voidaan tunnistaa. Myös sallittujen työtuntien enimmäismäärää koskevia ehtoja tiukennettiin lisäämällä ILO:n kansainvälisiin sopimuksiin perustuvia rajoituksia enimmäistuntimäärän ylittämisestä.

Code of Conduct laadittiin sekä suomeksi että englanniksi, jotta tarjoajat voisivat hyödyntää sitä sellaisenaan omissa alihankintaketjuissaan. Lopullinen kilpailutuksessa sopimusehtona käytetty Code of Conduct on tämän raportin liitteessä 1.

4.3 VUOROPUHELU MAHDOLLISTEN TARJOAJIEN KANSSA

Hankintaa edeltävän markkinakartoituksen aikana Hansel tapasi potentiaalisia tarjoajia henkilökohtaisesti. Finnwatchilla ei ollut mahdollisuutta osallistua näihin tapaamisiin niiden luottamuksellisuuden vuoksi. Sen sijaan Finnwatch tapasi yhden potentiaalisen tarjoajan yritysvastuuasiantuntijaa yrityksen omasta pyynnöstä. Tapaaminen ei liittynyt suoraan pilottihankintaan, vaan tilaisuudessa keskusteltiin yleisellä tasolla IT-alan yritysvastuukysymyksistä ja ko. yrityksen omista vastuullisuusprosesseista.

Kesäkuussa 2017 potentiaalisille tarjoajille lähetettiin sähköpostitse kommentoitavaksi ensimmäiset luonnokset sosiaalisen vastuun kriteereistä. Yrityksiltä tiedusteltiin

6 Code of Conduct on ladattavissa sivulla http://www.hållbarupphandling.se/steg-for-steg

näkemyksiä siitä, olivatko luonnostellut sosiaalisen vastuun ehdot ja vaatimukset yrityksen näkemyksen mukaan täytettävissä sekä millä auditointijärjestelmällä tai sertifioinnilla ne pystyisivät osoittamaan vaatimukset täytetyiksi niin kilpailutusvaiheessa kuin sopimuskaudella. Dokumentti laadittiin suoraan englanniksi, koska näin haluttiin helpottaa vastausten saamista globaaleilta organisaatioilta. Kommentointiaikaa yrityksille annettiin 12 päivää.

Osa yrityksiltä saaduista vastauksista oli toivottua yleisemmällä tasolla ja ne sisälsivät linkityksiä yritysten Code of Conducteihin tai vastuullisuusraportteihin ja muuhun julkaistuun lisämateriaaliin. Vastauksien ja toimitettujen lisätietojen avulla pystyttiin silti arvioimaan, että yritykset voisivat ainakin osin sitoutua esitettyihin vaatimuksiin. Yrityksiltä saadun palautteen perusteella kriteerien jatkotyöstöä jatkettiin kesällä ja alkusyksyllä.

Kriteerien kommentoinnin lisäksi yrityksille lähetettiin kesäkuun lopussa erillinen jatkokysymys siitä, millaisilla sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvillä vertailuperusteilla saataisiin heidän mielestään eroja tarjoajien välille. Konkreettisia ehdotuksia ei kyselyllä saatu.

Ennen lopullisen tarjouspyynnön julkaisua yrityksille lähetettiin kilpailutukseen suunnitellut vastuullisuusliitteet vielä kommentoitavaksi syyskuussa 2017 (suomeksi) ja lokakuun 2017 lopussa (sekä suomeksi että englanniksi).

Palautteena saatiin joitakin tarkentavia kysymyksiä tai huomioita, joiden perusteella materiaalia täsmennettiin.

5. Tarjouspyyntö

5.1 TARJOUSPYYNTÖASIAKIRJOISSA KÄYTETYT KRITEERIT

Tietokoneiden kilpailutuksen tarjouspyyntö julkaistiin 16.11.2017. Tarjousasiakirjoihin sisällytetyt sosiaalisen vastuun kriteerit oli jaettu kolmeen osaan:

1) Code of Conduct: dokumenttia käytetään sopimusehtona, joka määrittää vähimmäistason hankittavien tuotteiden sosiaalisen vastuullisuuden osalta.

2) vastuullisuusliite: vertailuperusteet sisältävä liite, jossa esitellään laadullisessa vertailussa pisteytettävät sosiaalista- ja ympäristövastuullisuutta koskevat vaatimukset.

3) hankintasopimus: sisältää hankintaan liittyvät perusehdot. Määrittää miten toimitaan, jos toimittaja ei toimi vaatimusten mukaisesti. Nivoo yhteen sopimuksen, Code of Conductin ja vertailuperusteena käytetyn vastuullisuusliitteen.

Code of Conduct, vastuullisuusliite sosiaalisen vastuullisuuden osalta ja vastuullisuuteen liittyvät sopimusehdot ovat tämän raportin liitteenä.

5.2 TARJOAJIEN ESITTÄMÄT LISÄKYSYMYKSET

Hankintalain mukaisesti tarjoajat voivat jättää tarjouspyynnöstä lisäkysymyksiä. Kysymykset ja niihin annetut vastaukset tulevat julkiseksi. Sosiaalista vastuullisuutta koskeviin kriteereihin liittyviä lisäkysymyksiä saatiin Hanselin tarjouspyynnön julkaisemisen jälkeen kuusi kappaletta.

Hansel vastasi kysymyksiin itsenäisesti eikä Finnwatch osallistunut prosessiin. Kysymykset keskittyivät teknisiin yksityiskohtiin ja liittyivät muun muassa pyydetyissä selvityksissä käytettävään kieleen sekä sallittujen viikkotyötuntien eroihin pisteytettävissä vaatimuksissa ja vähimmäisvaatimuksissa. Lisäksi kysyttiin auditointioikeuden laajuudesta. Kysymykset ja niihin annetut vastaukset on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 4.

6. Tarjousten arviointi

Tarjousten viimeinen jättöpäivä oli 19.12.2017. Finnwatch ja Hansel kävivät yhteisessä tapaamisessa yhteenvetotasolla läpi tarjoajien antamat vastaukset ja niiden arviointiin liittyvät haasteet sosiaalisen vastuun kriteereitä koskien. Finnwatch ei luottamuksellisuudesta johtuvista syistä saanut tutustua vastauksiin etukäteen eikä saanut aineistoa yhdistyksen omaan käyttöön missään vaiheessa. Hansel vastasi vertailuperusteista annettuja pisteitä koskevan päätöksen esivalmistelusta. Finnwatchin rooli oli lähinnä kommentoida Hanselin laatimaa valmista esitystä kokouksessa eikä yritysten antamiin vastauksiin ja liitteisiin näin ollen voitu Finnwatchin toimesta tutustua tarkemmin.

Toimitetut selvitykset eivät kaikissa tarjouksissa osoittaneet vaatimusten täyttymistä, jolloin tarjouksille jouduttiin antamaan vähemmän pisteitä kuin tarjoajat olettivat vastaustensa perusteella kenties saavansa.

Erityisesti kompastuskiveksi muodostui riippumattoman 3. osapuolen tekemän sellaisen auditoinnin osoittaminen, joka toimisi todistuksena vaatimuksen, esim. tehtaalla toteutuneen työajan tai elämiseen riittävän palkan, täyttymisestä. Näistä kohdista tarjouksille ei annettu pisteitä.

Sosiaalisen vastuullisuuden osalta vain tuotanto- ja alihankintaketjujen julkisuutta koskevan kriteerin osalta tarjouksille annetuissa pisteissä oli pieniä eroja.

7. KL-Kuntahankinnat Oy

KL-Kuntahankinnat Oy on Suomen Kuntaliitto ry:n omistama vuonna 2008 perustettu valtakunnallinen yhteishankintayksikkö. KL-Kuntahankinnat kilpailuttaa asiakkaidensa puolesta puitesopimuksia ja vastaa niiden sopimushallinnasta.

Asiakkaita KL-Kuntahankinnoilla on 1 300, valmiita puitesopimuksia noin 72 ja sopimustoimittajia 190. Vuonna 2017 ostojen arvo oli puitesopimuksissa noin 457 miljoonaa euroa.

Tuotekategorioita, joita KL-Kuntahankinnat kilpailuttaa, ovat energia, ict, sosiaali- ja terveys- sekä muut tavarat ja palvelut, esimerkiksi elintarvikkeisiin ja hallintoon liittyvät suurivolyymiset hankinnat.[7]

Kuten Hanselin kilpailutuksessa, myös KL-Kuntahankintojen ja Finnwatchin yhteisen hankintapilotin tavoitteeksi asetettiin sosiaalisesti vastuullisten julkisten hankintojen edistäminen.[8]

7 KL-Kuntahankinnat, https://kuntahankinnat.fi/fi/yritys (viitattu 26.2.2018)

8 Finnwatch, tiedote 29.8.2017, Yhteistyöhanke lisää vastuullisuutta kalustehankinnoissa, https://www.finnwatch.org/fi/uutiset/463-yhteistyoehanke-lisaeae-vastuullisuutta-kalustehankinnoissa-

8. Pilottihankkeen kohteen valinta

Pilottihankkeen kohde valittiin KL-Kuntahankintojen kilpailutuskalenterissa olevista vaihtoehdoista, joihin arvioitiin liittyvän ihmisoikeusriskejä. Esiselvityksiä tehtiin ensin oppikirjoja koskevasta kilpailutuksesta[9], mutta potentiaalisilta tarjoajilta saatujen tietojen mukaan lähes kaikki hankinnan kohteeksi tulevat oppikirjat painettiin Suomessa lähialueilta tulevasta paperista. Koska pääasiallinen tuotantomaa olisi ollut työelämän oikeuksien noudattamisen kannalta vähäisen riskin maa, valittiin pilottihankkeen kohteeksi toinen kilpailutuskalenterissa ollut tuoteryhmä, kalusteet.

Kalustehankintojen osalta tehtiin kevyt ihmisoikeusriskien kartoitus. Koska iso osa kalusteiden loppukokoonpanosta tehdään Suomessa tai muissa Euroopan maissa, päädyttiin arvioimaan kalusteiden mahdollisiin komponentteihin liittyviä ihmisoikeusriskejä. Tarkempien selvitysten kohteeksi valikoituivat kalusteiden verhoilukankaat ja niissä käytetyt luonnonkuidut, moottoroituihin osiin liittyvä kokoonpanotyö sekä metalliosien valmistus ja itse metalliraaka-aineen tuotanto.

9 Finnwatch on aiemmin vuonna 2014 tutkinut kirjapainoteollisuutta Kiinassa. Tässä yhteydessä havaittiin, että Suomessa markkinoitavien lastenkirjojen ja tietokirjojen takaa löytyi ihmisoikeusriskejä kuten elämiseen riittämättömiä palkkoja ja hyvin pitkiä työpäiviä. Finnwatchin selvitys on luettavissa osoitteessa: https://www.finnwatch.org/images/pdf/KustannusWeb-2.pdf

Kuva: Blå Station, CC BY-NC-ND 2.0

KL-Kuntahankintojen kilpailuttamilla puitesopimuksilla hankitaan kuntiin kalusteita noin viidellätoista miljoonalla eurolla vuodessa.

9. Hankinnan valmistelun vaiheet

9.1 MARKKINAKARTOITUS SOSIAALISESTI VASTUULLISISTA KALUSTEISTA

Hankintaa ja siihen liittyvää vuoropuhelua valmisteltiin lähettämällä potentiaalisille tarjoajille kysymyksiä niiden kalustevalikoiman sosiaalisesta vastuullisuudesta. Ennakolta tehdyn riskikartoituksen myötä kysymykset keskittyivät kalusteiden verhoilukankaisiin, verhoilukankaissa käytettyihin luonnonkuituihin, moottoroituihin osiin sekä metalliosiin. Yrityksiä pyydettiin selvittämään mistä maasta edellä mainitut kalusteiden komponentit ja niissä käytetyt raaka-aineet hankitaan ja miten niiden vastuullisuusvalvonta on järjestetty. Verhoilukankaiden osalta yrityksiltä kysyttiin kudontapaikat ja luonnonkuitujen alkuperä, metalliosiin liittyen kysyttiin metalliosien valmistuspaikat ja metallin alkuperä. Sähkömoottoreihin liittyen yrityksiltä tiedusteltiin moottoreiden kokoonpanopaikkoja.

Vain muutamat yrityksistä vastasivat kysymyksiin annetussa aikataulussa ja antoivat konkreettisia vastauksia. Jo hyvin varhaisessa vaiheessa kilpailutusta saatiin viitteitä siitä, että monilla tarjoajilla ei ollut käytössään tietoa tai resursseja alihankintaketjun ihmisoikeuksia koskeviin kysymyksiin perehtymiseksi.

9.2 VUOROPUHELU MAHDOLLISTEN TARJOAJIEN KANSSA

KL-Kuntahankinnat järjesti henkilökohtaiset tapaamiset kaikkien potentiaalisten tarjoajien kanssa Kuntatalolla Helsingissä. Finnwatchin asiantuntijat osallistuivat kaikkien tapaamisten alkuosiin, joissa keskityttiin yritysten yleisesittelyyn sekä yritysvastuukysymysten läpikäyntiin.

Monet potentiaalisista tarjoajista vastasivat etukäteen lähetettyihin kysymyksiin vasta tapaamisessa. Osa yrityksistä ei vastannut kysymyksiin (ks. luku 9.1) vielä tapaamisessakaan vaan pyysivät lisäaikaa vastausten toimittamiseen. Lisäajankaan jälkeen kaikki eivät vastanneet esitettyihin kysymyksiin. Muutamat yritykset sen sijaan toimittivat Finnwatchille hyvinkin yksityiskohtaista tietoa kalusteidensa riskimaakomponenttien tehtaiden työoloista muun muassa auditointiraporttien muodossa.

KL-Kuntahankintojen järjestämien tapaamisten lisäksi Finnwatch tapasi kahta yritystä erikseen yritysten itsensä pyynnöstä. Näissä tapaamisissa ei keskustelu kilpailutuksesta, vaan yritysten yritysvastuuprosesseista yleisellä tasolla.

Muutamia yllä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta yritysten aktiivinen osallistuminen kalustehankintojen kannalta relevanttien vastuullisuuskriteereiden identifioimiseen oli vähäistä. Monet Ruotsin markkinoilla toimivat toimijat nojasivat pitkälti Ruotsin huonekaluteollisuuden kehittämään, julkisille hankkijoille suunnattuun Möbelfakta-merkkiin, joka ei Finnwatchin näkemyksen mukaan sisällä kattavaa riippumattoman kolmannen osapuolen vastuullisuusvalvontaa (ks. laatikko sivulla 15). Muiden vastuullisuussertifiointi- ja auditointijärjestelmien käytöstä tai tuntemuksesta saatiin vuoropuhelun aikana vain muutamia esimerkkejä.

Tietoja komponenttien alkuperämaista pystyttiin kuitenkin kyselyjen avulla keräämään siinä määrin, että Finnwatch ja KL-Kuntahankinnat pystyivät haarukoimaan kilpailutukseen valittavat vastuullisuuskriteerit (ks. luku 10.1).

9.3 YHTEISTYÖ HANKKIJOIDEN VÄLILLÄ

Kilpailutuksen valmistelun yhteydessä kävi ilmi, että myös Hansel oli samoihin aikoihin laatimassa valtion hallinnolle kalustehankintojen puitesopimuksen kilpailutusta. Finnwatch, KL-Kuntahankinnat ja Hansel päättivät yhdistää voimat ja jatkaa sosiaalisen vastuun kriteerien kehittämistä yhdessä. Erillisessä tammikuussa 2018 pidetyssä hankkijoiden ja Finnwatchin välisessä tapaamisessa

Ruotsin huonekaluteollisuuden Möbelfakta-merkkijärjestelmä

Möbelfakta on Ruotsin huonekaluteollisuuden omistama ja hallinnoima merkkijärjestelmä. Alun perin se keskittyi turvallisuus- ja kestävyyskysymyksiin. Sittemmin järjestelmää on päivitetty, ja nykyisin se kattaa myös ympäristö- ja sosiaalisen vastuun kysymyksiä. Sosiaalisen vastuun osalta Möbelfaktan käyttämät kriteerit perustuvat YK:n Global Compactin kymmeneen periaatteeseen ja kattavat huonekalujen koko tuotantoketjun.

Voidakseen käyttää Möbelfakta-merkkiä tietyssä huonekalussa,

– vähintään yhden huonekaluvalmistajan työntekijän on osallistuttava Möbelfaktan yhden päivän kestävään koulutukseen,

– yrityksen hallituksen puheenjohtajan on allekirjoitettava vastuullisuusjulistus. Sosiaalisen vastuullisuuden osalta julistuksesta todetaan, että yrityksellä on käytössä systemaattiset prosessit joiden avulla se varmistaa, että ko. huonekalun ja sen komponenttien tuotanto-olosuhteet täyttävät Möbelfaktan kriteerit.

Myöhemmässä vaiheessa konsulttiyritys Trossa auditoi huonekaluvalmistajan käytössä olevat sisäiset prosessit, joiden avulla se valvoo tuotantoketjunsa vastuullisuutta. Trossa ei auditoi tuotantolaitoksia, eikä Möbelfakta muutenkaan edellytä riippumattoman kolmannen osapuolen valvontaa tuotantolaitosten työolosuhteiden osalta.[1]

1 Lisätietoa http://www.mobelfakta.se

keskusteltiin KL-Kuntahankintojen ja Finnwatchin yhteistyössä saaduista kokemuksista sekä vaihdettiin ajatuksia mahdollisista sosiaalista vastuullisuutta koskevista kriteereistä, sopimusehdoista ja Code of Conductista.

Hanselin elektroniikkakilpailutusta varten laadittua Code of Conductia päätettiin pienillä muutoksilla soveltaa sekä Hanselin että KL-Kuntahankintojen kalustekilpailutuksessa. Finnwatch muokkasi Code of Conductista yleisen kaikkeen teolliseen tuotantoon soveltuvan Code of Conductin. KL-Kuntahankintojen Code of Conductin luonnos on tämän raportin liitteenä 5.

10. Tarjouspyyntöluonnos

10.1 TARJOUSPYYNTÖLUONNOKSESSA KÄYTETYT KRITEERIT

Tätä raporttia kirjoitettaessa kilpailutuksen valmistelu on vielä kesken, mutta alla on esitetty tarjouspyynnön luonnosversioissa käytettyjä kriteereitä. Alalla toimivien yritysten ja KL-Kuntahankintojen asiakkaiden annetaan kommentoida kriteereitä osana tarjouspyynnön valmistelua ja kriteereihin voi tulla muutoksia.

Potentiaalisten tarjoajien kanssa käydystä vuoropuhelusta saatiin selville, että julkisiin hankintoihin tarjottavissa huonekaluissa ei juurikaan käytetä puuvillaa tai muita luonnonkuituja, sillä niiden kulutuskestävyys ja paloturvallisuus on heikko. Myös potentiaaliseksi riskiraaka-aineeksi ennakolta identifioidun metallin ja metalliosien osalta havaittiin, että yritykset hankkivat näitä komponentteja suurimmaksi osaksi Suomesta ja/tai muista ei-riskimaista. Näiden havaintojen myötä sosiaalisen vastuun kriteereitä päätettiin asettaa vain verhoilukankaiden kutomoille ja sähkömoottoreiden kokoonpanolaitoksille. Edelleen kriteereitä rajattiin koskemaan vain ko. osien viimeistä valmistus- ja/tai kokoonpanopaikkaa.

Koska osa verhoilukankaista kudottiin ja moottoreista kokoonpantiin ei-riskimaiksi katsottavissa Euroopan maissa, kilpailutuksessa päätettiin kokeilla riskimaaperustaista lähestymistapaa. Tämä tarkoitti, että lisäselvityksiä tuotanto-oloista pyydettiin vain niiltä yrityksiltä, joiden tuotteissa käytetään riskimaista tulevia komponentteja. Riskimaaperustaisella lähestymistavalla pyrittiin välttämään yrityksiin kohdistuvaa tarpeetonta hallinnollista taakka: olisi ollut epätarkoituksenmukaista vaatia riskimaihin kuten Kiinaan tai Malesiaan tarkoitettuja sosiaalisen vastuun auditointeja esimerkiksi tanskalaiselta kutomolta.

Riskimaalla tarkoitetaan maata, jossa on kohonnut riski erilaisiin tuotantoon liittyviin ihmisoikeusloukkauksiin esimerkiksi siitä syystä, että valtio ei ole ratifioinut tai toimeenpannut riittävällä tavalla kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia.

Ihmisoikeussopimusten toimeenpanoa voivat haitata myös korruptio tai erilaiset aseelliset konfliktit. Riskimaiden tunnistamisessa käytetään usein esimerkiksi Maailmanpankin hallinnon toimivuutta mittaavaa indeksiä[10], joka mittaa valtioiden hallinnon toimintaa kuudella ulottuvuudella.

Finnwatchin ja KL-Kuntahankintojen pilottihankkeessa päädyttiin kuitenkin karkeampaan hankintalain Kansainvälisen työjärjestö ILOn sopimuksia koskeviin kirjauksiin perustuvaan riskimaa-analyysin. Riskimaiksi määritettiin vain ne maat, jotka ovat jättäneet ratifioimatta jonkin tai joitain ILOn kahdeksasta perussopimuksesta (sopimukset numero 87, 98, 27, 105, 138, 182, 100 ja 111). Apuna käytettiin ILOn ylläpitämää maakohtaisia ratifiointeja koskevaa tietokantaa[11]. Tarkoituksena oli rajata sosiaalista vastuullisuutta koskevat lisäselvityspyynnöt vain niihin tarjoajiin, jotka hankkivat tuotteita tai niiden osia maista, jotka eivät ole ratifioineet työelämän oikeuksia koskevia perussopimuksia.

Riskimaaperusteinen lisäselvityspyyntö määriteltiin seuraavasti:

Tarjoajan toimitusketjun hallinta

Mikäli tuotekorituotteen verhoilukangas on kudottu tai sähkömoottori on kokoonpantu maassa, joka ei ole ratifioinut hankintalain 81 §:n 1 momentin 5 kohdassa mainittuja ILOn perussopimuksia, tarjoajalta edellytetään lisäselvityksiä vaatimusten mukaisuudesta.

Tarjoajia on pyydetty lataamaan vaatimusten todentamiseksi selvitys tuotekorituotteiden verhoilukankaiden kudontamaista ja tuotekorituotteiden sähkömoottoreiden kokoonpanomaista.

10 Maailmanpankki, Worldwide Governance Indicators, http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home

11 ILO, Ratifications by country, http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:11001:0::NO:::

Lisäksi tarjoajilta on edellytetty lisäselvitys siltä osin kuin tuotantoa on riskimaissa:

”Hyväksyttävä lisäselvitys ILOn perussopimusten toteutumisesta verhoilukankaiden kudonnassa ja moottoreiden kokoonpanossa on riippumattoman kolmannen osapuolen suorittama sosiaalisen vastuun auditointi (esim. BSCI, RBA, SA8000 tai vastaava auditointi), jonka riskimaassa (ei ILO-sopimuksia ratifioinut valtio) sijaitseva verhoilukankaan kutoja tai sähkömoottorin kokoonpanija on läpäissyt hyväksytysti. Tarjoaja lataa tähän dokumentaation riippumattoman kolmannen osapuolen suorittaman sosiaalisen vastuun auditoinnin läpäisemisestä riskimaissa sijaitsevien tuotantolaitosten osalta.”

Verhoilukankaiden kudontapaikkaa ja sähkömoottoreiden kokoonpanopaikkaa koskevien lisäselvitysten lisäksi kaikilta tarjoajilta edellytettiin KL-Kuntahankinnat Oy:n Code of Conductin allekirjoittamista (ks. luku 9.3 sekä liite 5) sekä sitoutumista sen noudattamiseen ja Code of Conductiin liittyvien puitesopimuksen ehtojen hyväksymistä.

11. Yhteenveto parhaista käytännöistä ja opituista asioista

- Kilpailutuksen onnistumisen kannalta oli käytännössä välttämätöntä käydä vastuullisuusvaatimuksia koskevaa vuoropuhelua markkinatoimijoiden kanssa ennen tarjouspyynnön julkaisua. Tarjoajilta saatiin kuitenkin vuoropuhelun aikana vain hyvin vähän ajatuksia siitä, miten sosiaalista vastuuta koskevat vertailuperusteet voitaisiin asettaa niin, että tarjoajien välille saataisiin eroja.
- Vuoropuhelu kannusti toimittajia selvittämään edustamiensa laitevalmistajien globaalit vastuullisuusorganisaatiot jo ennen kilpailutusta ja avaamaan keskustelut heidän kanssaan, jolloin tarjouspyynnössä vaadittujen seikkojen, raporttien ja auditointien selvittäminen saattoi olla oleellisesti nopeampaa ja helpompaa.
- Tietokonehankinnoissa laatuvertailu sosiaalisen vastuullisuuden kriteereillä osoittautui vaikeaksi. Lähes kaikki tarjoajat käyttävät samaa minimitason työelämän oikeuksiin keskittyvää kansainvälistä Responsible Business Alliance (RBA) -standardia (entinen EICC-standardi). Yksikään toimittaja ei ollut kehittänyt sosiaalisen vastuun käytäntöjään pidemmälle esimerkiksi ottamalla käyttöön elämiseen riittävän palkan vaatimuksia tai rajoittamalla viikkotyötunteja 48:aan. Tästä syystä tarjoajien välille ei juurikaan onnistuttu laatuvertailussa saamaan eroja. Kalustehankintojen osalta voitiin havaita, että yrityksillä ei muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta ollut käytössään prosesseja toimitusketjujen vastuullisuuden varmistamiseksi tai prosessit ovat puutteelliset. Edellä kuvatuissa markkinatilanteissa sosiaaliseen vastuuseen liittyvissä vertailuperusteissa voi olla vaikeaa painottaa laatua oikeassa suhteessa hintaan.
- Tyypillisesti suomalaisten myyntiorganisaatioiden resurssit vastuullisuusasioissa ovat pienet ja ne kääntyivät lähes poikkeuksetta laitevalmistajien kansainvälisten vastuullisuusyksiköiden puoleen. Keskeiset dokumentit on käännettävä englanniksi, jolloin varmistetaan se, että ne ymmärretään samalla tavalla laitevalmistajien globaaleissa vastuullisuusyksiköissä.
- Kun sosiaalisen vastuun minimitasoa halutaan nostaa tietokoneteollisuudessa käytössä olevaa perustason standardia korkeammalle (esimerkiksi edellyttämällä elämiseen riittävää palkkaa tai inhimillisiä työtuntimääriä) tulee panostuksia siirtää sopimuskaudella tehtävään seurantaan.

12. Suositukset

- Tietokonehankinnoissa eniten tuloksia saadaan todennäköisesti aikaan tarjouspyynnössä edellytetyllä sopimuskauden aikaisella seurannalla, mittareilla sekä vaatimuksilla toiminnan jatkuvasta parantamisesta.
- Myös kunnianhimoisten laatukriteerien asettaminen on tärkeää, sillä niiden avulla yrityksille viestitään markkinoiden vaatimuksista. Näin myös mahdollistetaan se, että vastuullisesti toimivat yritykset voivat saada kilpailuetua.
- Vaatimusten ja erityisesti laatuvertailussa käytettävien seikkojen todentamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Selvitysten tulee olla luotettavia ja riippumattomia ja niillä tulee pystyä osoittamaan vaadittu asia. Selvitykset tulee tarkistaa huolellisesti ennen pisteiden antamista.
- Sopimuskaudella tehtävä seuranta edellyttää hankintayksiköiltä sopivien mittareiden luomista, riittävää resurssointia sekä asiantuntemusta sosiaalisen vastuun kysymyksistä. Vain harvoilla hankkijoilla Suomessa on käyttää omia resursseja tähän, ja siksi on tärkeää lisätä hankkijoiden välistä yhteistyötä. Yhteistyötä tulee lisätä niin Suomen kuin Pohjoismaiden tasolla.
- Suomeen tulee perustaa erillinen tai olemassa olevan yhteishankintayksikön sisällä toimiva elin sosiaalisesti vastuullisen hankinnan edistämiseen ja uusien vastuullisuuskriteerien pilotoimiseen. Valtion ja kuntien hankintayksiköiden yhteisesti rahoittama elin voisi vastata paitsi asiantuntijatyöstä kilpailutusvaiheessa, että myös suurimpien yhteisten sopimustoimittajien kanssa käytävästä vuoropuhelusta sopimuskauden aikana. Yksi vaihtoehto on laajentaa keväällä 2018 perustettavan Kestävien ja innovatiivisten hankintojen osaamisverkoston mandaattia myös sosiaalisen vastuun kysymyksiin.
- Hanselin kilpailutuksessa käyttöön otettu Code of Conduct tulee ottaa laajasti käyttöön elektroniikkatuotteiden hankinnoissa Suomessa ja Pohjoismaissa. Tämä lisäisi ostovoimaa, jonka avulla yrityksiin saataisiin lisää painetta sosiaalisesti vastuullisen tuotannon edistämiseen. Code of Conductin tueksi tarvitaan toimivat sopimusehdot (ks. Hanselin käyttöönottamat sopimusehdot liitteessä 3), joilla tarjoaja sidotaan toimimaan sopimuskaudella Code of Conductin mukaisesti jatkuvasti toimintaansa parantaen.
- Tietokonehankintojen kilpailutuksessa havaittiin, että alalla on yleisiä ihmisoikeusstandardien vastaisia käytäntöjä, jotka on hyväksytty alan yhteisessä vastuullisuusstandardissa. Erityisesti ongelmat liittyvät kohtuuttoman suuriin sallittuihin työtunteihin sekä elämiseen riittämättömiin palkkoihin. Nämä kaksi ongelmaa liittyvät toisiinsa. Näihin tulisi puuttua yhteispohjoismaisella hankkijoiden yhteistyöllä käymällä dialogia niin sopimustoimittajien kuin alan itsesääntelyelimen RBA:n kanssa.

LIITE 1: Hanselin tietokonehankinnassa käytetty Code of Conduct suomeksi ja englanniksi

Code of Conduct - vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet

Elektroniikkahankinnat

Johdanto

Hansel Oy on Suomen valtion yhteishankintayksikkö. Hansel ja sen asiakkaat tukevat ja kannattavat kestävää kehitystä ja sosiaalista vastuullisuutta. Haluamme varmistaa, että hankittavat tuotteet ja palvelut on tuotettu sosiaalisesti vastuullisissa ja ympäristön kannalta kestävissä olosuhteissa.

Yhdistyneiden Kansakuntien yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden[1] ja OECD:n toimintaohjeiden[2] mukaan yritysten tulisi kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien, niiden toimintamaiden kansainvälisten ihmisoikeuksiin liittyvien sitoumusten sekä sovellettavien kansallisten lakien ja asetusten puitteissa:

– kunnioittaa ihmisoikeuksia, mikä tarkoittaa sitä, että niiden tulee välttää loukkaamasta muiden ihmisoikeuksia, ja puuttua ihmisoikeuksiin kohdistuviin haitallisin vaikutuksiin, joissa ne ovat osallisina; ja
– välttää omassa toiminnassaan aiheuttamasta haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia tai myötävaikuttamasta haitallisten ihmisoikeusvaikutusten syntyyn sekä puuttua tällaisiin vaikutuksiin niiden syntyessä;
– etsiä tapoja ehkäistä tai lieventää haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia, jotka liittyvät suoraan yrityksen tuotteisiin, liiketoimintaan tai palveluihin liikesuhteen kautta, vaikka yritys ei itse myötävaikuttaisikaan kyseisten vaikutusten syntymiseen.

Sopimustoimittajiemme (joihin viitataan tässä dokumentissa termillä ”toimittaja”) tulee sitoutua tähän Code of Conductiin ja varmistaa, että tässä asetetut vähimmäisvaatimukset täyttyvät heidän omassa toiminnassaan ja toimitusketjussaan. Sopimustoimittajan ja Hanselin väliseen sopimukseen viitataan termillä ”sopimus” tai ”pääsopimus”.

Toimitusketjua koskevia vaatimuksia on korostettu tässä Code of Conductissa viittaamalla ”työnantajaan”. ”Työnantaja” tarkoittaa myös toimittajaa itseään tämän toimiessa työnantajana.

Toiminnan ja yhteistyön Hanselin ja sen asiakkaiden kanssa tulee olla avointa, läpinäkyvää ja keskustelevaa.

Vaatimukset

Hanselille ja sen asiakkaille tuotettavat tavarat ja palvelut tulee tuottaa olosuhteissa, jotka ovat seuraavien sopimusten mukaisia:

- Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948)
- Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (KP- sopimus, YK 1966)
- Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (TSS-sopimus, YK 1966)
- Kansainvälisen työjärjestön (ILO) seuraavat yleissopimukset:
  - Nro 29: Pakollinen työ (1930)
  - Nro 87: Ammatillinen järjestäytymisvapaus ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelu (1948)
  - Nro 98: Järjestäytymisoikeuden ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden periaatteiden soveltaminen (1949)

1 http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf
2 http://mneguidelines.oecd.org/guidelines/

- o Nro 100: Samanarvoisesta työstä miehille ja naisille maksettava sama palkka (1951)
- o Nro 105: Pakkotyön poistaminen (1957)
- o Nro 111: Työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuva syrjintä (1958)
- o Nro 138: Työhön pääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä (1973)
- o Nro 182: Lapsityön pahimpien muotojen kieltäminen ja välittömät toimet niiden poistamiseksi (1999)

- Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista, artikla 32 (1989)
- Yhdistyneiden Kansakuntien korruption vastainen yleissopimus (2003)
- Työntekijöiden suojelua, työehtoja ja työoloja koskeva, tavaran ja palvelun tuotantomaassa voimassa oleva lainsäädäntö, mukaan lukien minimipalkkoja ja sosiaalista hyvinvointia koskeva sääntely

- Otsonikerroksen suojelua koskeva Wienin yleissopimus ja siihen liittyvä Montrealin pöytäkirja otsonikerrosta heikentävistä aineista
- Vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskeva Baselin yleissopimus (Baselin yleissopimus)
- Pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskeva Tukholman yleissopimus (Tukholman yleissopimus)
- Kansainvälisen kaupan kohteina olevia tiettyjä vaarallisia kemikaaleja ja torjunta-aineita koskevan ilmoitetun ennakkosuostumuksen menettelystä tehty Rotterdamin yleissopimus (UNEP/FAO) (PIC-yleissopimus), Rotterdam, 10. syyskuuta 1998, ja siihen liittyvät kolme alueellista pöytäkirjaa
- Tavaran ja palvelun tuotantomaassa voimassa oleva ympäristönsuojelua koskeva lainsäädäntö.

A. Lainsäädännön noudattaminen

Toimittajan tulee noudattaa tavaroiden ja palveluiden tuottamisvaltiossa voimassa olevaa kansallista lainsäädäntöä. Kuitenkin siinä tapauksessa, että tässä dokumentissa esitetyt velvoitteet ylittävät tuottamisvaltion lainsäädännön mukaiset velvoitteet, toimittajan tulee noudattaa tässä dokumentissa esitettyä.

B. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, KP-sopimus ja TSS-sopimus. Ks. myös YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia ohjaavat periaatteet

Toimittaja on velvollinen kunnioittamaan ja edistämään ihmisoikeuksia sekä omissa toiminnoissaan että toimitusketjussaan.

Toimittaja varmistaa, ettei se osallistu, suoraan tai epäsuorasti, ihmisoikeuksien heikentämiseen. Toimittaja ei salli ihmisoikeuksien heikentämistä tai siitä hyötymistä myöskään silloin, kun kyseessä on sen toimitusketjuun kuuluva yritys.

Toimittajalla on menetelmät haitallisten ihmisoikeusvaikutusten havaitsemiseksi ja niihin puuttumiseksi kaikissa toiminnoissaan, mukaan lukien sen toimitusketjussa mahdollisesti tapahtuvat haitalliset ihmisoikeusvaikutukset.

C. Työehtoihin ja työn tekemisen olosuhteisiin liittyvät velvoitteet

i. Lapsityön kielto

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: ILO nro 138 ja 182, YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 32 art.

Lapsilla teetettävä työ (lapsityö) on kielletty. Lapsella tarkoitetaan tässä henkilöä, joka:
– on alle 15-vuotias tai alle kansallisessa lainsäädännössä vaadittavan vähimmäisiän, jos se on korkeampi kuin 15 vuotta; ja
– on alle iän, jossa kansallinen oppivelvollisuus päättyy.

Alle 18-vuotiaat lapset voivat työskennellä vain tehtävissä, jotka eivät ole niiden luonteen tai olosuhteiden johdosta haitallisia lasten terveydelle, turvallisuudelle ja moraalille. Alle 18-vuotiailla ei saa teettää yö- tai ylityötä.

Jos lapsityötä havaitaan, toimittaja puuttuu tilanteeseen ja varmistaa lapsen edun toteutumisen yhteistyössä työnantajan, lapsen ja hänen perheensä sekä tarvittaessa muiden tahojen kanssa.

ii. Pakkotyön kielto

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: ILO nro 29 ja 105

Pakkotyö on kielletty. Pakkotyöllä tarkoitetaan kaikenlaista työtä tai palvelusta, joka rangaistuksen uhalla vaaditaan joltakin henkilöltä ja johon mainittu henkilö ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut. Pakkotyö voidaan tunnistaa käyttämällä ILOn pakkotyötä koskevia indikaattoreita.[3]

Pakkotyön lisäksi orjatyö, velkojen maksamiseksi vaadittu työ ja ei-vapaaehtoinen vangeilla teetettävä työ on kielletty. Kaikkien työsuhteiden tulee olla vapaaehtoisia ja työntekijällä tulee aina olla oikeus päättää työsopimus kohtuullisella irtisanomisajalla.
Työntekijän kanssa tulee tehdä kirjallinen työsopimus kielellä, jota työntekijä ymmärtää. Työantajat ja työnvälitysagentit eivät saa pitää hallussaan tai muutoin piilottaa, takavarikoida tai tuhota työntekijän henkilöllisyyttä ja oleskeluoikeutta osoittavia asiakirjoja, kuten henkilöllisyystodistuksia, passeja tai työlupia, eivätkä estää työntekijältä pääsyä näihin asiakirjoihin, ellei tällainen haltuunotto johdu kansallisen lainsäädännön velvoitteista. Asiakirjat on palautettava työntekijälle viipymättä.

Työntekijöitä ei saa vaatia maksamaan työnantajille, työnvälitysagenteille tai muille tahoille mitään maksuja, kuten rekrytointipalkkioita, työsuhteensa tai työnvälityksensä vastineeksi. Jos tällaisia maksuja havaitaan, työntekijöille on palautettava näiden maksamat maksut.

iii. Syrjinnän kielto

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: ILO nro 100 ja 111

Rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, siviilisäätyyn, raskauteen, uskontoon, sosiaaliseen tai etniseen alkuperään, kansalaisuuteen, fyysisiin ominaisuuksiin, ikään, poliittisiin mielipiteisiin, ammatilliseen järjestäytymiseen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä sekä kaikenlainen muu syrjintä on kielletty.

Syrjinnällä tarkoitetaan mitä tahansa henkilöiden erilaista kohtelua, kuten erottelua, hyljeksintää tai suosintaa, joka ei perustu työtehtävän vaatimuksiin tai laatuun, vaan viittaa asenteista johtuvaan eriarvoiseen kohteluun. Syrjittyjä ryhmiä tulee tarvittaessa tukea myös positiivisella erityiskohtelulla.

Työntekijöiden ahdistelu ja häirintä on kielletty. Ahdistelulla ja häirinnällä tarkoitetaan työntekijöiden epäinhimillistä kohtelua, mukaan lukien seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö,

3 ILO, Indicators of Forced Labour, http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/publications/WCMS_203832/lang-- en/index.htm

ruumiilliset rangaistukset, henkinen tai fyysinen pakottaminen ja häirintä; sekä tällaisen kohtelun uhkaa.

Toimittajan tulee tukea erilaisuuden hyväksymistä ja työntekijöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia.

iv. Järjestäytymisvapaus

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: ILO nro 87 ja 98

Toimittaja kunnioittaa työntekijöiden oikeutta järjestäytyä, liittyä tai olla liittymättä valitsemiinsa organisaatioihin, sekä työntekijöiden kollektiivista neuvotteluoikeutta.

Työnantaja kunnioittaa, paikallisen lainsäädännön puitteissa, työntekijöiden oikeutta ja vapautta ammatilliseen järjestäytymiseen ja kollektiiviseen neuvotteluun. Näillä tarkoitetaan erilaisia muodollisia ja epämuodollisia yhteistyön muotoja, joiden tarkoituksena on tukea ja puolustaa yhteisesti työntekijän intressejä työpaikalla sekä työyhteisössä. Työnantajan tulee informoida työntekijöitä tästä oikeudesta. Valtioissa, joissa järjestäytymisvapautta ei ole täysimääräisesti tunnustettu, työnantaja tukee menettelytapoja, joiden tarkoituksena on mahdollistaa työntekijöiden tai heidän valitsemiensa edustajien ja työpaikan johdon tapaamiset liittyen palkkausta ja työoloja koskeviin kysymyksiin, ilman pelkoa tästä johtuvista haitallisista seuraamuksista.

v. Palkkaus ja työajat

Palkka on maksettava suoraan työntekijälle sovittuna ajankohtana kokonaisuudessaan. Palkasta ja muista eduista ei saa tehdä vähennyksiä kurinpitotarkoituksissa.

Työntekijöille maksettava palkka ei missään olosuhteissa saa olla alempi kuin työskentelymaassa voimassa oleva kyseiseen toimialaan sovellettava vähimmäispalkka tai soveltuvan työehtosopimuksen mukainen vähimmäispalkka, sen mukaan kumpi näistä on korkeampi. Palkan yhteydessä työntekijälle on annettava kirjallinen palkkakuitti tai vastaava erittely, josta hän voi tarkistaa palkan oikeellisuuden.

Ylityön tekemisen on oltava vapaaehtoista. Työntekijöille on maksettava lainsäädännön, toimialan käytännön tai sovellettavan työehtosopimuksen mukaiset ylityökorvaukset, sen mukaan mitkä näistä ovat korkeimmat. Ylityökorvaukset on eriteltävä palkkakuitissa selkeästi.

Työntekijöillä on vähintään yksi lepopäivä jokaista seitsemän päivän jaksoa kohden. Työtuntien määrä ei saa ylittää 60 tuntia viikossa eikä työskentelypaikan lainsäädännön mukaista maksimimäärää, ylityö mukaan lukien. Enimmäistuntimäärän saa ylittää vain tapahtuneen tai uhkaavan onnettomuuden vuoksi, ylivoimaisen esteen vuoksi, taikka kiireellisen korjaus- tai huoltotyön vuoksi, kuitenkin vain siinä määrin kuin tämä on välttämätöntä, jottei työnantajalle tehtävä säännöllinen työ huomattavasti häiriinny.

Poissaolot, kuten loma, sairausaika ja vanhempainvapaat on korvattava kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

vi. Terveellinen ja turvallinen työympäristö

Työympäristön tulee olla työntekijöille terveellinen ja turvallinen. Tällä tarkoitetaan, että työntekijä ei työpaikalla altistu olosuhteille, jotka voivat aiheuttaa vaaraa työntekijän fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle, tai että työnantaja varmistaa, että työntekijä on asianmukaisesti suojautunut tällaisia altisteita vastaan. Työnantajan vastuulla on suojata työntekijöitä

myös fyysisistä tekijöistä riippumattomien vaaratekijöiden aiheuttamilta työterveysriskeiltä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi työuupumukseen tai työperäiseen stressiin liittyvät riskit.

Työnantaja ehkäisee, seuraa ja raportoi työperäisten tapaturmien, läheltä-piti-tilanteiden, terveydellisten haittojen ja sairauksien ilmenemistä. Työntekijöitä kannustetaan raportoimaan näistä tapaturmista ja sairauksista, läheltä-piti-tilanteista, terveyshaitoista sekä mahdollisista vaaratekijöistä. Altisteet ja vaaratekijät kartoitetaan, niitä seurataan ja niiden vaikutuksia ehkäistään. Työnantaja kartoittaa mahdolliset hätätilanteet ja laatii niiden varalta tarpeelliset suunnitelmat ja ohjeistukset, joiden tavoitteena tulee olla työntekijöille ja tuotannolle aiheutuvien haitallisten vaikutusten minimointi. Työnantaja ryhtyy viipymättä korjaaviin toimenpiteisiin saatuaan tiedon mahdollisista altisteista ja vaaratekijöistä. Työn tekemisessä käytettävissä koneissa ja työvälineissä on asianmukaiset turvalaitteet ja suojat. Tiloissa on oltava palovaroittimet tai vastaava paloilmoitinjärjestelmä.

Hätäpoistumistiet on merkittävä selkeästi eikä niitä saa lukita tai tukkia. Evakuointiharjoituksia on pidettävä säännöllisesti. Paloilmoitinjärjestelmät on testattava säännöllisesti.

Työntekijöille on järjestettävä koulutusta ja tietoa työhön liittyvistä menettelytavoista, riskeistä ja niiden ehkäisemisestä, mukaan lukien paloturvallisuus, vaaralliset työtehtävät sekä ensiapu. Työntekijöille on annettava asianmukainen suojavarustus.

Työnantaja järjestää työntekijöille asianmukaisen työterveyshuollon ja varmistaa, että näiden saatavilla on asianmukaiset saniteetti- ja taukotilat, juomakelpoista vettä sekä mahdollisuus ruuan valmistamiseen ja henkilökohtaisten tavaroiden säilyttämiseen.

D. Ympäristönsuojelu

Tavaroiden valmistuksessa ja palveluiden tuotannossa on noudatettava edellä kohdassa ”Vaatimukset” mainittujen Wienin yleissopimuksen ja Montrealin pöytäkirjan, Baselin yleissopimuksen, Tukholman yleissopimuksen sekä PIC-yleissopimuksen mukaisia menettelytapoja sekä kansallista ympäristölainsäädäntöä.

Toimittaja huolehtii, että sen myymät tavarat ja palvelut on tuotettu ympäristön kannalta vastuullisesti. Toimittaja mittaa ja seuraa toimintansa ja toimitusketjunsa ympäristövaikutuksia ja pyrkii jatkuvasti parantamaan toimintansa ympäristöystävällisyyttä sekä vähentämään materiaalien käyttöä ja jätteentuotantoa. Toimittaja pyrkii tuottamiensa tavaroiden ja palveluiden koko elinkaaren kattavaan ympäristövaikutusten arviointiin ja asettaa ympäristöystävällisyyttä koskevia vaatimuksia myös toimitusketjulleen.

E. Konfliktimineraalit

Ks. OECD:n opas konfliktialueilta ja korkean riskin alueilta tuotujen mineraalien tuotantoketjuja koskevasta huolellisuusperiaatteen noudattamisesta[4].

Konfliktimineraaleja ovat kulta, tantaali, tina ja volframi, jotka tuotetaan konfliktialueilla ja korkean riskin alueilla.

Toimittajalla on käytössä OECD:n ohjeistuksen mukainen tai muu vastaavantasoinen toimintapolitiikka konfliktialueilta ja korkean riskin alueilta peräisin oleviin mineraaleihin liittyvien haitallisten vaikutusten estämiseksi. Toimittaja edellyttää ja valvoo toimintapolitiikan noudattamista toimitusketjussaan. Toimittaja pyrkii vähentämään konfliktimineraalien käyttöä.

4 http://www.oecd.org/corporate/mne/mining.htm

Toimittaja pyrkii siihen, että se ja sen toimitusketjussa olevat yritykset hankkivat sopimuksessa tarkoitettujen tavaroiden tuottamisessa tarvittavat konfliktimineraalit ainoastaan vastuullisista sulatoista. Vastuullisesti toimivat sulatot voidaan tunnistaa käyttämällä kolmansien osapuolien laatimia luetteloita, kuten: http://www.responsible-mineralsinitiative.org/conformant-smelter-refiner-lists/.

F. Korruption vastustaminen

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: Yhdistyneiden Kansakuntien korruption vastainen yleissopimus

Toimittaja ei suoraan tai epäsuorasti tarjoa kenellekään maksua tai muuta vastiketta saadakseen tai säilyttääkseen liiketoimia tai saavuttaakseen ansiotonta hyötyä toiminnoissaan.

Toimittaja ei suoraan tai epäsuorasti pyydä eikä ota vastaan maksua tai muuta vastiketta kolmannelta, siten että tällä voi olla vaikutusta toimittajan liiketoimintapäätösten objektiivisuuteen.

Loppumääräykset

Vaatimustenmukaisuus

Toimitusketjun läpinäkyvyydellä pyritään takaamaan tämän Code of Conductin noudattaminen. Toimittaja ja/tai sen emoyhtiö julkaisee vuosittain vastuullisuusraportin. Vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi Hansel tulee sopimuskaudella valvomaan näiden ehtojen noudattamista. Hansel voi vaatia toimittajaa tässä tarkoituksessa esittämään selvityksiä ja asiakirjoja, korjaamaan havaittuja puutteita sekä esittämään selvitystä korjaavien toimenpiteiden toteuttamisesta. Hansel voi auditoida toimittajan ja/tai sen alihankkijoita pääsopimuksen ehtojen mukaisesti.

Toimittajan tulee sopimuksilla varmistaa, että sopimusehtojen ja tämän Code of Conductin mukaiset vaatimukset toteutetaan sekä sen omissa toiminnoissa että toimitusketjussa.

Rikkomuksista ilmoittaminen

Tämän Code of Conductin vastaisesta toiminnasta voi ilmoittaa Hanselille seuraavasti:

Sähköpostilla:
compliance@hansel.fi

Postitse:
Talousjohtaja
Hansel Oy
PL 1386
00101 Helsinki

Code of Conduct for Suppliers

Electronics

Introduction

Hansel Ltd is the state central purchasing body in Finland. Hansel and its customers support corporate social responsibility and sustainable development. In relation to this, we work to ensure that procured goods and services are manufactured under sustainable and socially responsible conditions.

According to the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights[1] and the OECD Guidelines for Multinational Enterprises[2], business enterprises should, within the framework of internationally recognised human rights, the international human rights obligations of the countries in which they operate as well as relevant domestic laws and regulations:

– respect human rights, which means that they should avoid infringing on the human rights of others and should address adverse human rights impacts with which they are involved; and
– within the context of their own activities, avoid causing or contributing to adverse human rights impacts and address such impacts when they occur; and
– seek ways to prevent or mitigate adverse human rights impacts that are directly linked to their business operations, products or services by a business relationship, even if they do not contribute to those impacts.

Our contractors (referred in this document as "Supplier") must commit to this Code of Conduct and ensure that all of the minimum requirements set forth in this document are met within their own operations and in their supply chain. The agreement between Hansel and the Supplier is referred as "Contract" or "Main Contract".

The requirements which are especially set to the supply chain are emphasized in this Code of Conduct by referring to the "Employer". "Employer" means also the Supplier, when it acts as an employer. The terms "worker" and "employee" are used as synonyms in this document.

All actions and co-operation with Hansel and its customers shall take place through dialogue, and they shall be open and transparent.

Requirements

Goods and services that are supplied to Hansel and its customers should be produced under conditions that are in accordance with:

- The United Nations Universal Declaration of Human Rights (1948)
- International Covenant on Civil and Political Rights (UN 1966)
- International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR, UN 1966)
- The Eight Fundamental Conventions of the International Labour Organisation (ILO):
  - no. 29: Forced Labour Convention (1930)
  - no. 87: Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention (1948)
  - no. 98: Right to Organise and Collective Bargaining Convention (1949)
  - no. 100: Equal Remuneration Convention (1951)
  - no. 105: Abolition of Forced Labour Convention (1957)

1 http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf
2 http://mneguidelines.oecd.org/guidelines/

  - o no. 111: Discrimination (Employment and Occupation) Convention (1958)
  - o no. 138: Minimum Age Convention (1973)
  - o no. 182: Worst Forms of Child Labour Convention (1999)
- The United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 32 (1989)
- The United Nations Convention against Corruption (2003)
- The labour protection, labour terms and working conditions legislation in force in the country of production of goods and services, including legislation on minimum wages, and the social welfare protection regulations

- Vienna Convention for the protection of the Ozone Layer and its Montreal Protocol on substances that deplete the Ozone Layer;
- Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal (Basel Convention);
- Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants (Stockholm POPs Convention);
- Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade (UNEP/FAO) (The PIC Convention) Rotterdam, 10 September 1998, and its 3 regional Protocols.
- The environmental protection legislation that is in force in the country of production of the goods and services.

A. Obeying local legislation

The Supplier must comply with the local legislation that is in force in the country of production of the goods and services. Should the requirements in this document exceed the aforementioned obligations rising from the legislation of the production country, the Supplier shall comply with the requirements set forth in this document.

B. Respecting human rights

The conventions behind this section: the UN Universal Declaration of Human Rights, International Covenant on Civil and Political Rights, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. See also UN Guiding Principles.

The Supplier has a responsibility to respect and support human rights both within its own operations and in its supply chain.

The Supplier shall ensure that it does not participate, directly or indirectly, in infringing human rights. The Supplier does not allow causing adverse human rights impacts, or benefitting from it, even when it's done by a company belonging to the Supplier's supply chain.

The supplier shall have routines in place to perceive possible infringements of human rights through its operations, and to address and mitigate such infringements, also in the supply chain.

C. Obligations related to employment terms and working conditions

i. Child labour is prohibited

The conventions behind this section: ILO no. 138 and 182, UN Convention on the Rights of the Child, Article 32

Child labour is prohibited. For the purposed of this document, the term "child" shall apply to all persons who are
– under the age of 15, or younger than the minimum age of employment, if this age exceeds 15 years, and

– younger than the age of completion of compulsory schooling.

Children under the age of 18 may work only in tasks, which by their nature or the circumstances in which these tasks are carried out, are not likely to jeopardise the health, safety or morals of the child. Children under the age of 18 may not work night shifts or overtime.

If child labour is detected, the Supplier shall act based upon the best interests of the child and find suitable solutions in consultation with the Employer, the child and the family of the child, and with other necessary persons.

ii. Forced labour is prohibited

The conventions behind this section: ILO no. 29 and 105

Forced labour is prohibited. Forced labour refers to labour or services exacted under the menace of any penalty and for which the said person has not offered himself voluntarily. Forced labour can be identified by using forced labour indicators defined by ILO.[3]

Forced labour, including slave labour, bonded labour or involuntary prison labour shall not take place. All labour shall be voluntary, and the employee shall always have the right to terminate employment following a reasonable term of notice.

A written employment agreement shall be made with the employee, in a language that the employee understands.

Employers and recruitment agencies may not hold or otherwise destroy, conceal, confiscate or deny access by employees to their identity or immigration documents, such as government-issued identification, passports or work permits, unless such holdings are required by law. The documents shall be returned to the employees without any delay.

Workers shall not be required to pay employers' or agencies' fees or other related fees for their
employment or recruitment. If any such fees are found to have been paid by workers, such fees shall be repaid to the worker.

iii. Discrimination and harassment is prohibited

The conventions behind this section: ILO no. 100 and 111

Discrimination on the basis of race, colour, sex, marital status, pregnancy, religion, social or ethnic origin, nationality, physical ability, age, political opinion, union membership or sexual orientation as well as all other discrimination may not take place.

Discrimination refers to any distinction, exclusion or preference, which is not based on the merits or qualities of a particular job, but involves differential treatment based upon biased grounds. The groups under systematic discrimination shall be supported with affirmative action.

Harassment of the employees is prohibited. Harassment refers to instances when employees are subject to harsh or inhuman treatment, including any sexual harassment, sexual abuse, corporal punishment, mental or physical coercion or verbal abuse of workers; nor is there to be the threat of any such treatment.

3 ILO, Indicators of Forced Labour, http://www.ilo.org/global/topics/forced- labour/publications/WCMS_203832/lang--en/index.htm

The Supplier shall support diversity and equal opportunities in employment.

iv. Freedom of association and collective bargaining

The conventions behind this section: ILO no. 87 and 98

The Supplier respects the workers' rights to organize, to join organisations in which they themselves choose to participate, or refrain from such activities, as well as their right to collective bargaining.

The Employer respects, within the local legislation, the right and freedom of all workers to form and join trade unions and collective bargaining. Freedom of association and collective bargaining refers to formalised and/or non-formalised forms of cooperation in order to support and defend collectively employees' interests at the workplace and in the relationship between employers and employees. The Employer must inform the employees of this right. In countries where freedom of association is restricted, the Employer shall support actions aiming to enable instances where employees may meet management in order to discuss wage and labour conditions without the risk of negative sanctions.

v. Wages and hours of work

Wages shall be paid directly to the employee within the agreed upon timeframe and in full. Deductions from wages as a disciplinary measure shall not be permitted.

The Employer shall, under no circumstances, support the payment of less than the national or locally stipulated minimum wage in that industry sector, or the minimum wage stipulated in the respective collective agreement, whichever is higher. For each pay period, workers shall be
provided with a written wage statement that includes sufficient information to verify accurate compensation for work performed.

Overtime work shall be voluntary. The employees shall be paid overtime compensation in accordance with the local legislation, industry practice or respective collective agreement, whichever is higher. Overtime compensation shall be clearly specified in wage statements.

Workers shall be allowed at least one day off every seven days. Workweeks are not to exceed 60 hours per week nor the maximum set by local law, including overtime. The limit of total hours of work may be exceeded only in case of accident, actual or threatened, or in case of "force majeure", or in case of urgent maintenance or repair work, but only so far as may be necessary to avoid serious interference with the ordinary working of the Employer.

Leave, including vacation, holidays, sick leave and parental leave shall be compensated in accordance with national legislation.

vi. Safe and Hygienic Working Environment

The working environment shall be safe to the employees and hygienic. This means that the employee at the working place is guaranteed to be free from conditions which can constitute a hazard for his/her physical and/or psychological health, or, that the Employer ensures, that the employee is duly protected from these conditions. The Employer's responsibility is to protect the employees also from health risks arising from non-physical risks. These risks can include, for example, risks related to burnout or work-related stress.

The Employer prevents, monitors and reports on near-miss cases, the occurrence of work-related injury, health disadvantages and illnesses. The employees are encouraged to report near-miss cases, injuries, health disadvantages and illnesses as well as possible risk factors.

Risks to exposure to potential safety hazards and harmful conditions are identified and controlled, and preventive measures are taken. The Employer identifies possible emergency situations and prepares necessary emergency plans and guidance, that aim to minimize their impact to workers and production. After identifying a risk of exposure to harmful agents and hazards, the Employer shall, without delay, implement corrective actions. The tools and machines used for working must have appropriate physical guards, barriers and safety mechanisms. There must be fire alarms or a fire detection and warning system in the working area.

Emergency exits shall be clearly marked and may not be locked or blocked. Evacuation exercises and the testing of fire alarms shall be conducted on a regular basis.

Employees shall receive training and information on the correct working procedures, potential risks that the work can entail, including fire safety, hazardous operations and first aid, as well as training and information on how to prevent these risks. The employer shall provide the workers appropriate protective equipment.

The Employer shall provide the employees with relevant occupational health care. The Employer shall ensure that the workers are provided with ready access to appropriate toilet facilities and areas for spending their breaks, potable water and possibilities to food preparation and storage of personal items.

D. Environmental protection

In the supply and manufacturing of products and services, the procedures must comply with the conventions mentioned above in section "Requirements": the Vienna Convention and the Montreal Protocol, the Basel Convention, the Stockholm POPs Convention and the PIC Convention, as well as the local and national environmental legislation.

The Supplier shall ensure that the products and services that it sells, are produced in an environmentally responsible way. The Supplier shall monitor and measure its actions and the environmental impact of its supply chain, seeking to continually improve its environmental performance and minimise the use of resources and the production of waste. The supplier shall aim towards employing a life-cycle perspective concerning the assessment of environmental impact from products and services and shall place environmental requirements also on its supply chain.

E. Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas

See OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas[4]

Conflict minerals are gold, tantalum, tin and tungsten, extracted in a conflict-affected and high-risk areas.

The Supplier has a policy for preventing harmful effects related to minerals from conflict-affected and high-risk areas. The policy complies with the OECD Guidance or equivalent. The Supplier demands and monitors the use of the policy in its supply chain. The Supplier seeks to minimise the use of conflict minerals.

The Supplier strives to that the enterprises in its supply chain, and the Supplier itself, will purchase the conflict minerals used in manufacturing the products covered by the Main Contract, only from responsible smelters. Responsible smelters can be identified by using lists provided

4 http://www.oecd.org/corporate/mne/mining.htm

by third parties, such as: http://www.responsiblemineralsinitiative.org/conformant- smelter-refiner-lists/.

F. UN Convention against Corruption

See UN Convention against corruption

The supplier shall not directly or indirectly offer undue payment or other forms of compensation to any person or organisation with the aim of obtaining or maintaining business operations, or achieving unjust benefit in its operations.

The supplier shall not directly or indirectly request or accept any form of undue payment or other forms of compensation from a third party, which can affect the objectivity of business decisions.

Other terms

Compliance

Transparency in the supply chain is required to guarantee compliance with this Code of Conduct. Supplier and/or its parent company will publish annually a sustainability report. In order to assess compliance, Hansel will monitor the compliance with this Code of Conduct during the Contract period. For this purpose, Hansel can request the Supplier to present documents and clarifications, take corrective actions and report on their implementation. Hansel can conduct reviews as well as on-site and off-site audits on the Supplier and/or its subcontractors in accordance with the Main Contract.

Suppliers shall take relevant contractual measures in order for the content of this Code of Conduct to be implemented in their own operations, as well as in the supply chain.

Reporting Violations

Violations of the Code of Conduct can be reported in one of the following ways:

E-mail:
compliance@hansel.fi

Post:
Chief Financial Officer
Hansel Ltd
P.O. Box 1386
FIN-00101 Helsinki
Finland, Europe

Liite 2: Hanselin sosiaalisen vastuun vertailuperusteet sisältävä vastuullisuusliite

SOSIAALINEN VASTUULLISUUS

Sisällys

1 Sosiaalinen vastuullisuus 2

1.1 Tuotanto ja alihankinta 2
1.2 Tuotanto ja alihankinta: elämiseen riittävä palkka 3
1.3 Tuotanto ja alihankinta: työajat 4
1.4 Vastuullisuusraportointi 4

1 Sosiaalinen vastuullisuus

Nämä vaatimukset koskevat **vertailutuotteina** toimitettavien tietokoneiden tuotanto-oloja kokoonpanotehtailla (Final Assembly) ja vertailutuotteissa käytettävien komponenttien toimittajilla alla ilmoitetun mukaisesti.

1.1 Tuotanto ja alihankinta

Laadullinen vertailutekijä: enintään 4 pistettä

Valitse yksi alla olevista vaihtoehdoista. Vastaamatta jätetystä kohdasta saa 0 pistettä.

☐ Tarjoaja ei ilmoita tietoa tietokoneiden kokoonpanotehtaista. Tarjousten laadullisessa vertailussa tarjous saa tästä kohdasta 0 pistettä.

☐ **Vaihtoehto 1.** Tarjousten laadullisessa vertailussa tarjous saa 1 pisteen jos Toimittaja on liittänyt tarjoukseensa listauksen

- kokoonpanotehtaista, joissa vertailutietokoneiden lopullinen kokoonpano tehdään. Listauksen tulee sisältää vähintään kokoonpanotehtaan nimi ja osoite. Vertailutuotetta ei tarvitse nimetä tässä listassa.

Tämä listaus on liikesalaisuus. Hansel voi käyttää listaa sopimuskauden aikaisessa sopimusvalvonnassa, kuten valvoessaan Code of Conduct -vastuullisuusvelvoitteiden toteutumista.

☐ **Vaihtoehto 2.** Tarjousten laadullisessa vertailussa tarjous saa 2 pistettä jos Toimittaja on liittänyt tarjoukseensa seuraavat

- listauksen kokoonpanotehtaista, joissa vertailutietokoneiden lopullinen kokoonpano tehdään. Listauksen tulee sisältää vähintään kokoonpanotehtaan nimi ja osoite. Vertailutuotetta ei tarvitse nimetä tässä listassa.
- listauksen vertailutietokoneissa käytettävien komponenttien toimittajista. Listauksen tulee sisältää vähintään komponenttitoimittajan nimi ja osoite. Vertailutuotetta ei tarvitse nimetä tässä listassa.

Nämä listaukset ovat liikesalaisuuksia. Hansel voi käyttää listaa sopimuskauden aikaisessa sopimusvalvonnassa, kuten valvoessaan Code of Conduct -vastuullisuusvelvoitteiden toteutumista.

☐ **Vaihtoehto 3.** Tarjousten laadullisessa vertailussa tarjous saa 3 pistettä jos Toimittaja on liittänyt tarjoukseensa seuraavat

- listauksen kokoonpanotehtaista, joissa vertailutietokoneiden lopullinen kokoonpano tehdään. Listauksen tulee sisältää vähintään

kokoonpanotehtaan nimi ja osoite. Vertailutuotetta ei tarvitse nimetä tässä listassa.
- selvitys, josta ilmenee, että vertailutietokoneiden tuotemerkin omistaja julkaisee avoimesti (esim. internetissä) listauksen kokoonpanotehtaista, joissa vertailutietokoneiden lopullinen kokoonpano tehdään. Selvityksen sisällöksi riittää esim. internet-osoite, josta julkaistu listaus löytyy.

Hansel voi käyttää listoja sopimuskauden aikaisessa sopimusvalvonnassa, kuten valvoessaan Code of Conduct -vastuullisuusvelvoitteiden toteutumista.

☐ **Vaihtoehto 4.** Tarjousten laadullisessa vertailussa tarjous saa 4 pistettä jos Toimittaja on liittänyt tarjoukseensa seuraavat:
- listauksen kokoonpanotehtaista, joissa vertailutietokoneiden lopullinen kokoonpano tehdään. Listauksen tulee sisältää vähintään kokoonpanotehtaan nimi ja osoite. Vertailutuotetta ei tarvitse nimetä tässä listassa.
- sekä Toimittaja on liittänyt tarjoukseensa listauksen vertailutietokoneissa käytettävien komponenttien toimittajista. Listauksen tulee sisältää vähintään komponenttitoimittajan nimi ja osoite. Vertailutuotetta ei tarvitse nimetä tässä listassa.
- selvitys, josta ilmenee, että vertailutietokoneiden tuotemerkin omistaja julkaisee avoimesti (esim. internetissä) listauksen kokoonpanotehtaista, joissa vertailutietokoneiden lopullinen kokoonpano tehdään sekä listauksen vertailutietokoneissa käytettävien komponenttien toimittajista. Selvityksen sisällöksi riittää esim. internet-osoite, josta julkaistu listaus löytyy.

Hansel voi käyttää listoja sopimuskauden aikaisessa sopimusvalvonnassa, kuten valvoessaan Code of Conduct -vastuullisuusvelvoitteiden toteutumista.

1.2 Tuotanto ja alihankinta: elämiseen riittävä palkka

Laadullinen vertailutekijä: enintään 3 pistettä

Tarjousten laadullisessa vertailussa huomioidaan alla ilmoitetut vertailutietokoneet, joiden kokoonpanotehtaalla maksetaan elämiseen riittävää palkkaa.

Määritelmä: Elämiseen riittävällä palkalla tarkoitetaan normaalista työviikosta (ilman ylityötunteja) työntekijälle maksettavaa korvausta, joka riittää turvaamaan työntekijälle ja hänen perheelleen kohtuullisen elintason työskentelypaikkakunnalla. Kohtuulliseen elintasoon sisältyy mm. ravinto, vesi, asuminen, koulutus, terveydenhuolto, joukkoliikennekustannukset, vaatetus ja muut olennaiset tarpeet. Palkasta tulee lisäksi jäädä osuus odottamattomiin menoihin.

Vaatimukseen annettu vastaus sitoo Toimittajaa koko sopimuskauden ajan kyseiselle vertailutuotteelle.

Tarjousten vertailussa eniten vaatimukset täyttäviä vertailutuotteita sisältävä tarjous saa kohdan mukaiset täydet pisteet 3. Muiden tarjousten pisteet lasketaan kaavalla: tarjouksen vaatimukset täyttävien vertailutuotteiden lukumäärä / parhaan tarjouksen vaatimukset täyttävien vertailutuotteiden lukumäärä * 3.

Toimittaja vakuuttaa, että seuraavien vertailutuotteiden kokoonpanotehtailla maksetaan elämiseen riittävää palkkaa (valitse tuotteet alla olevasta listasta):

☐ VT1
☐ VT2
☐ VT3
☐ VT4
☐ VT5
☐ VT4b
☐ VT6
☐ VT7
☐ VT8

☐ VT7b

Todentaminen:
Vaatimusten täyttymisen osoittamiseksi riittää:

- Toimittaja on liittänyt tarjoukseensa selvityksen, jossa osoittaa vaatimusten täyttymisen vertailutuotekohtaisesti 3. osapuolen riippumattomalla auditointiraportilla, joka sisältää edellä mainittua määritelmää vastaavan elämiseen riittävän palkan kriteerin auditoinnin, esim. elämiseen riittävän palkan auditointi SA8000-mukaisesti.

1.3 Tuotanto ja alihankinta: työajat

Laadullinen vertailutekijä: enintään 3 pistettä

Tarjousten laadullisessa vertailussa huomioidaan alla ilmoitetut vertailutietokoneet, jos Toimittajan vertailutietokoneet tuotetaan kokoonpanotehtaalla, jossa toteutunut keskimääräinen työaika ylitöineen on enintään 48 tuntia viikossa.

Vaatimukseen annettu vastaus sitoo Toimittajaa koko sopimuskauden ajan kyseiselle vertailutuotteelle.

Tarjousten vertailussa eniten vaatimukset täyttäviä vertailutuotteita sisältävä tarjous saa kohdan mukaiset täydet pisteet 3. Muiden tarjousten pisteet lasketaan kaavalla: tarjouksen vaatimukset täyttävien vertailutuotteiden lukumäärä / parhaan tarjouksen vaatimukset täyttävien vertailutuotteiden lukumäärä * 3.

Toimittaja vakuuttaa, että seuraavien vertailutuotteiden kokoonpanotehtailla työajat ovat vaatimuksen mukaiset (valitse tuotteet alla olevasta listasta):

☐ VT1
☐ VT2
☐ VT3
☐ VT4
☐ VT5
☐ VT4b
☐ VT6
☐ VT7
☐ VT8
☐ VT7b

Todentaminen:
Vaatimusten täyttymisen osoittamiseksi riittää:

- Toimittaja on liittänyt tarjoukseensa selvityksen, jossa Toimittaja osoittaa vaatimusten täyttymisen vertailutuotekohtaisesti 3. osapuolen riippumattomalla auditointiraportilla, esim. auditointi SA8000- tai EICC:n mukaisesti.

1.4 Vastuullisuusraportointi

Toimittaja voi halutessaan vastata tähän kysymykseen.

Mitkä kokoonpanotehtaat julkaisevat oman GRI:n tai muun vastaavan vastuullisuusraportin?

Jos vastaat tähän kysymykseen, ole hyvä ja liitä tarjoukseen dokumentti, josta käy ilmi kokoonpanotehtaiden nimet ja osoitteet sekä internet-osoitteet, joista julkaistu vastuullisuusraportti on löydettävissä.

Liite 3: Hanselin tietokonehankinnassa käytetyt sopimusehdot

Tietokoneet 2018-2020 (2022)

Vastuullisuutta koskevia puitesopimusehtoja

3.3 Toimittaja on tietoinen siitä, että puitejärjestelyn kohteena olevat tuotteet ja palvelut on tarkoitettu vaativaan ammattikäyttöön valtionhallinnon eri aloilla esimerkiksi valtion virastoissa, laitoksissa, liikelaitoksissa ja opetus- ja tutkimuslaitoksissa. Tuotteilla käsitellään sekä julkisia että salassa pidettäviä tietoja. Tuotteiden ja palvelujen tulee olla Asiakkaiden tarpeiden mukaisia, luotettavia, tietoturvallisia, oikein mitoitettuja, skaalautuvia, kustannustehokkaita, vastuullisesti valmistettuja ja ympäristöystävällisiä sekä tuotantotavoiltaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia.

9 YMPÄRISTÖASIAT JA VASTUULLISUUS

9.1 Toimittaja pyrkii sopimuskauden aikana parantamaan puitesopimuksen piiriin kuuluvien tuotteidensa energiatehokkuutta ja ympäristöystävällisyyttä. Toimittaja ottaa erityisesti huomioon, että 1.1.2017 voimaan tulleen energiatehokkuuslain (1429/2014) 5 a luvun (1338/2016) mukaan keskushallintoon kuuluvalla Asiakkaalla on lähtökohtaisesti velvollisuus hankkia energiatehokkaita tuotteita, kuten Euroopan komission ekologista suunnittelua koskevan tuoteryhmäkohtaisen täytäntöönpanosäädöksen vaatimukset täyttäviä tuotteita, jos hankinnan arvo ylittää hankintalaissa säädetyn EU-kynnysarvon.

9.2 Toimittaja noudattaa liitteessä 4, Ympäristö- ja sosiaalinen vastuullisuus, olevia vaatimuksia, mukaan lukien ne tarjousten laatuvertailussa huomioidut vaatimukset, joiden noudattamiseen Toimittaja on tarjouksessaan sitoutunut.

9.3 Toimittaja ja Hansel tekevät sopimuskaudella yhteistyötä sen edistämiseksi, että Toimittajan toimitusketjussa olevissa yrityksissä ja erityisesti tuotteiden kokoonpanotehtaalla maksetaan työntekijöille elämiseen riittävää palkkaa. Elämiseen riittävällä palkalla tarkoitetaan normaalista työviikosta (ilman ylityötunteja) työntekijälle maksettavaa korvausta, joka riittää turvaamaan työntekijälle ja hänen perheelleen kohtuullisen elintason työskentelypaikkakunnalla. Kohtuulliseen elintasoon sisältyy mm. ravinto, vesi, asuminen, koulutus, terveydenhuolto, joukkoliikennekustannukset, vaatetus ja muut olennaiset tarpeet. Palkasta tulee lisäksi jäädä osuus odottamattomiin menoihin.

Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet (Code of Conduct)

9.4 Toimittajan tulee aktiivisesti varmistaa, että tämän puitesopimuksen piiriin kuuluvat tuotteet valmistetaan olosuhteissa, jotka ovat sopimuksen liitteenä 3 olevien vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteiden (Code of Conduct) mukaisia. Toimittajan vastuulla on valvoa toimitusketjua ja toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteita noudatetaan sekä sen omassa toiminnassa että puitesopimus- tuotteiden ja -palveluiden toimitusketjussa.

Toimenpiteet ja politiikat

9.5 Toimittajan tulee viimeistään sopimuskauden alkaessa, tai myöhempänä Hanselin kanssa nimenomaisesti sovittuna ajankohtana toteuttaa seuraavat toimet; selvyyden vuoksi todetaan, että alla tarkoitetut politiikat ja menettelyt voivat olla Toimittajan valitsemalla kielellä (esim. englanniksi) laadittuja:

i. Toimittajan tulee laatia, hyväksyä ja julkistaa yksi tai useampi johdon hyväksymä politiikka, johon sisältyy sitoumus noudattaa edellä kohdassa 9.4 mainittuja vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteita;

ii. Toimittajan tulee viestiä edellä tarkoitettu politiikka omalle toimitusketjulleen, jonka kanssa Toimittajalla on sopimussuhde;

iii. Toimittajan tulee nimetä johtotason vastuuhenkilö kohdassa 9.4 tarkoitettujen vastuullisuuden vähimmäisvaatimusten noudattamisen valvontaan;

iv. Toimittajalla tulee olla menettely säännöllisten riskiarviointien tekemiseen, sisältäen kohdassa 9.4 tarkoitettujen vastuullisuuden vähimmäisvaatimusten noudattamista koskevien olemassa olevien ja potentiaalisten riskien tunnistamisen ja priorisoinnin;

v. Toimittajalla tulee olla menettely, jonka mukaisesti Toimittaja seuraa jatkuvasti toiminnan yhteensopivuutta kohdan 9.4 mukaisten vastuullisuuden vähimmäisvaatimusten kanssa;

vi. Toimittajalla tulee olla menettely, jonka avulla ehkäistään epäkohtia ja poikkeamia kohdan 9.4 mukaisista vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksista ja viipymättä vähennetään ja poistetaan niiden haitallisia vaikutuksia, esimerkiksi korjaamalla kyseinen epäkohta tai poikkeama.

Edellä kuvatut toimenpiteet tulee dokumentoida ja niitä on noudatettava jatkuvasti. Menettelyitä on noudatettava Toimittajan omissa toiminnoissa sekä koko toimitusketjussa.

Toimittajan tulee avustaa Hanselia puitesopimuksen seurannassa muun ohella toimittamalla Hanselille raportteja ja selvityksiä siitä, miten Toimittaja on täyttänyt kohtien 9.4 ja 9.5 mukaiset velvoitteensa. Raportti tai selvitys on toimitettava kuuden (6) viikon kuluessa Hanselin pyynnöstä.

Auditointioikeus

9.6 Toimittajan tulee sallia ja luovuttaa Hanselille ja/tai sen edustajalle kohtuullisessa määrin kaikki asiaankuuluvat tiedot sekä pääsy tiloihin Toimittajan toiminnan arvioimiseksi siinä laajuudessa kuin on tarpeen, jotta Hansel voi tarkastaa, että Toimittaja noudattaa kohtien 9.4 ja 9.5 mukaisia velvoitteitaan. Auditointioikeudesta, auditointiin liittyvistä ilmoituksista ja määräajoista, menettelytavoista, salassapidosta sekä oikeudesta auditoida alihankkijan toimintaa on sovittu jäljempänä luvussa 25 (Tarkastusoikeus). Jos tuotteet valmistaa muu toimitusketjuun kuuluva yritys kuin Toimittajan alihankkija, Toimittaja myötävaikuttaa mahdollisuuksiensa mukaan siihen, että Hansel voi tarkastaa myös tällaisen muun toimitusketjuun kuuluvan yrityksen tuotantolaitoksen toimintaa.

9.7 Toimittajan tulee kolmen (3) viikon kuluessa Hanselin pyynnöstä pystyä ilmoittamaan Hanselille, miltä tehtaalta yksilöity vertailutuote tai Asiakkaan sopimuksessa yksilöity laite toimitetaan.

Seuraamukset vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteiden rikkomisesta ja toimenpiteiden laiminlyömisestä

9.8 Jos Toimittaja rikkoo edellä kohdassa 9.4 tarkoitettuja vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteitaan tai laiminlyö kohdassa 9.5 sovittujen toimenpiteiden toteuttamisen, Hanselilla on oikeus seuraaviin toimenpiteisiin rikkomuksen johdosta:

i. Korjaavat toimenpiteet: Hanselilla on oikeus kirjallisesti pyytää Toimittajaa neljän (4) viikon määräajassa, tai muussa Hanselin määrittämässä määräajassa, esittämään Hanselin hyväksyttäväksi suunnitelma ja aikataulu Toimittajan korjaaville toimenpiteille kohtien 9.4 ja 9.5 mukaisten velvoitteiden noudattamiseksi. Ehdotettujen toimenpiteiden ja aikataulun tulee olla oikeassa suhteessa rikkomukseen ja suunnitelmasta on selkeästi käytävä ilmi, miten Toimittaja konkreettisesti tulee korjaamaan rikkomuksen esitetyssä aikataulussa.

ii. Hyvitysmaksut: Jos Toimittaja ei sitoudu edellä tarkoitettuun hyväksyttyyn suunnitelmaan ja aikatauluun, ei toimita niitä, tai ei suorita suunnitelmassa sovittuja toimenpiteitä määräajassa, Hanselilla on oikeus vaatia Toimittajaa maksamaan sille viivästyssakkoa tuhat (1000) euroa per alkava seitsemän (7) päivän viivästysjakso, kuitenkin enintään 15.000 euroa.

iii. Asiakaskohtaisten sopimusten ja tilausten rajoittaminen: Korjaavien toimenpiteiden vaatimisen lisäksi Hansel voi rajoittaa Toimittajan oikeutta osallistua Asiakkaiden kevennettyihin kilpailutuksiin ja/tai rajoittaa Asiakkaiden tilauksia Toimittajalta tämän puitesopimuksen sisällä siihen saakka, kunnes Toimittaja on korjannut kohdassa 9.4 tarkoitetun vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteen rikkomuksen tai on ilmeistä, että rikkomus on lakannut.

iv. Sopimuksen päättäminen: Hanselilla on oikeus irtisanoa puitesopimus päättymään välittömästi kokonaan tai osittain jos Toimittaja ei suorita edellä tarkoitettuja korjaavia toimenpiteitä ja edellä tarkoitettua hyvitysmaksua on kertynyt enimmäismäärä. Asiakkaalla on oikeus irtisanoa asiakaskohtainen sopimus päättymään välittömästi kokonaan tai osittain, jos sen piiriin kuuluvien laitteiden tuotannossa on rikottu kohdassa 9.4 tarkoitettuja vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteita eikä Toimittaja ole suorittanut edellä tarkoitettuja korjaavia toimenpiteitä.

30.2 Hanselilla on oikeus luovuttaa tietoa luvussa 9 tarkoitettujen vastuullisuustarkastusten tuloksista ja toimenpiteistä, mukaan lukien auditointiraportin yhteenveto, Asiakkaille sekä muille EU-alueella toimiville yhteishankintayksiköille. Tiedon luovuttamisen tarkoituksena on päällekkäisten auditointien ja tarkastusten vähentäminen sekä vastuullisuustietoisuuden lisääminen.

Liite 4: Potentiaalisten tarjoajien esittämät kysymykset Hanselin tietokonekilpailutuksessa

Kysymys: *Liite 5, Ympäristö- ja sosiaalinen vastuullisuus; Saavatko tässä liitteessä pyydetyt selvitykset ja liitteet olla englanninkielisiä?*

Vastaus: Liitteen 5 kohtien 1.1-1.10 mukaiset selvitykset toimitetaan ainoastaan pyydettäessä ja ne tullaan vaatimaan puitejärjestelyyn valituilta tarjoajalta. Näiden selvitysten kielestä voidaan sopia erikseen pyynnön yhteydessä. Kohdassa 1.11 vaaditun selvityksen tulee olla suomenkielinen. Itse politiikka tai ohjelma voi olla muulla kielellä, esimerkiksi englanniksi.

Liitteen 5 kohtien 2.1 ja 2.4 mukaiset selvitykset kattavat käytännössä listauksen toimittajista / kokoonpanotehtaista. Listaus voi olla esimerkiksi englanninkielinen. Liitteen 5 kohtien 2.2 ja 2.3 mukaiset selvitykset voivat olla englanninkielisiä, koska niissä edellytetään auditointiraporttia, jota ei tarvitse suomentaa.

****

Kysymys: *Vaatimus: Toimittaja on liittänyt tarjoukseensa: Toimittajan antama selvitys, josta ilmenee, että tietokoneiden ja näyttöjen tuotemerkkien omistajilla on vaatimuksen mukainen politiikka/ohjelma. Voiko selvitys olla englanninkielinen?*

Vastaus: Katso vastaus kysymykseen 23.

****

Kysymys: *Lataa tähän tarjouspyynnön liitteen 5, Ympäristö- ja sosiaalinen vastuullisuus, kohdan 2.1 "Tuotanto ja alihankinta" mukainen selvitys/selvitykset tarjousten laatuvertailua varten. Jos toimittaja julkaisee internet-sivuillaan listan kokoonpanotehtaista sekä komponenttien toimittajista nimi ja osoitetietoineen, pitääkö tehtaat/toimittajat luetella lisäksi erillisellä liitteellä vai riittääkö selvityksessä linkki sivulle jossa kyseiset tiedot löytyvät?*

Vastaus: Pelkkä linkki ei riitä, koska vertailussa käytettävien tietojen tulee ilmetä tarjouksista sellaisina kuin ne on jätetty määräaikaan mennessä. Tarjouksen liitteeksi voi esimerkiksi tulostaa PDF-muotoon Internetissä julkaistun listan. Liitteen 5 kohdan 2.1 vaihtoehdossa 4 tulee lisäksi toimittaa internet-osoite (linkki), josta julkaistu listaus löytyy. Katso myös vastaus kysymykseen 23.

*****

Kysymys: *Liite 05, Ympäristö- ja sosiaalinen vastuullisuus, kohta 2.3: Onko tässä virhe viikottaisen työtuntimäärän osalta? Liitteessä 3 Code of Conduct on edellytetty 60 tunnin maksimi-viikkotuntimäärää. Tässä kohdassa vaadittu 48 tuntia on siis ristiriidassa Code of Conduct dokumentin vaatimusten kanssa. Ko. 60 tuntia on mm. EICC:n sekä IT-alan yleisen globaalin käytännön ja ylärajan mukainen, ja enimmäistuntimäärä jota yleisesti noudatetaan. 48 tuntia on alle yleisen käytännön, joten pyydämme, että muutatte tähänkin 60 tuntia.*

Vastaus: Kohdassa ei ole virhettä. Liitteen 5 kohdan 2.3 kohta, joka koskee 48 tunnin viikkotyöaikaa, on pisteytettävä vaatimus. Code of Conductissa mainittu 60 tunnin viikkotyöaika on vähimmäisvaatimus, johon toimittajan tulee sitoutua. Jos toimittaja pystyy osoittamaan, että viikkotyöaika tiettyjen vertailutuotteiden kokoonpanotehtailla on enintään 48 tuntia pisteytettävän vaatimuksen mukaisesti, toimittaja saa tästä kohdassa ilmoitetun mukaisesti laatupisteitä tarjousvertailussa.

****

Kysymys: *2 Sosiaalinen vastuullisuus. Jotta toimittajien vastaukset ovat vertailukelpoisia ja koskevat nimenomaan niitä komponenttien toimittajia ja kokoonpanotehtaita, joista toimitetaan laitteita Suomen markkinoille, pyydämme tarkentamaan, että nämä vaatimukset koskevat vertailutuotteina Suomen markkinoille toimitettavien tietokoneiden tuotanto-oloja kokoonpanotehtailla ja vertailutuotteissa käytettävien komponenttien toimittajilla alla ilmoitetun mukaisesti.*

Vastaus: Liitteen 5 kohdan 2 johdantotekstin mukaan vaatimukset koskevat vertailutuotteina toimitettavien tietokoneiden tuotanto-oloja kokoonpanotehtailla (Final Assembly) ja vertailutuotteissa käytettävien komponenttien toimittajilla. Vaatimus ei siten koske globaaleille markkinoille toimitettavia tuotteita eikä myöskään yleisesti Suomen markkinoille toimitettavia tuotteita.

****

Kysymys: *Puitesopimus, kohta 9.6, Auditointioikeus: Viitataanko alihankkijoilla kaikkiin toimit-tajan toimitusketjussa oleviin yhtiöihin vai Puitesopimuksessa määriteltyihin ja sopimukseen nimettyihin alihankkijoihin? Määritelmä "alihankkija" on tässä kohdassa kirjoitettu pienellä. Pyydämme huomioimaan, että globaalit standardisoidut toimitusketjut on sovittu erikseen ja ovat toimittajan ja sen alihankkijoiden ja tavarantoimittajien olemassaolevien käytäntöjen mukaiset. Näissä ei välttämättä ole sovittu toimittajan omien asiakkaiden auditointioikeudesta. Olisikin syytä tarkentaa, että alihankkijalla tarkoitetaan tässä puitesopimuksessa määriteltyjä Alihankkijoita, muiden osalta Toimittajan tulee myötävaikuttaa mahdollisuuksiensa mukaan siihen, että Hansel voi tarkistaa myös tällaisen toimitusketjuun kuuluvan yrityksen tuotantolaitoksen toimintaa. Viittaamme kommentilla myös Tarkastusoikeuden alakohtaan 25.7. ja Code of Conduct kohtaan Vaatimustenmukaisuus.*

Vastaus: Puitesopimuksen kohdan 2.1 alihankkija tarkoittaa kaikkia sellaisia kolmansia tahoja, jotka osallistuvat tässä puitesopimuksessa tai asiakaskohtaisessa sopimuksessa tarkoitettujen sopimusvelvoitteiden täyttämiseen sopijapuolen tai Asiakkaan puolesta. Puitesopimuksen kohdan 7.2 mukaan Toimittajalla on oikeus käyttää liitteessä 9 nimettyjä alihankkijoita. Myös kohdassa 9.6 samoin kuin tarkastusoikeutta koskevassa luvussa 25 ja Code of Conductin kohdassa "Vaatimustenmukaisuus" termillä "alihankkija" tarkoitetaan liitteessä 9 nimettyjä alihankkijoita. Kohdassa 9.6 on erikseen sovittu Toimittajan myötävaikutusvelvollisuudesta muiden toimitusketjuun kuuluvien yritysten osalta.

Puitesopimuksessa kaikki määritellyt termit on kirjoitettu pienellä alkukirjaimella, paitsi Toimittaja ja Asiakas.

Liite 5: KL-KL-Kuntahankintojen kalustekilpailutusta varten tehdyn Code of Conductin luonnos

Johdanto

KL-Kuntahankinnat Oy (Kuntahankinnat) on Suomen Kuntaliitto ry:n omistama vuonna 2008 perustettu valtakunnallinen yhteishankintayksikkö. Kuntahankintojen strategiassa on nostettu esiin ympäristöasioiden ja sosiaalisten tekijöiden merkitys kilpailutuksissa ja sopimushallinnassa. Kehitämme jatkuvasti vastuullisuuden huomioimista yhteishankinnoissa ja julkaisemme kotisivuilla sopimuksittain luettelon, jossa kerrotaan vastuullisuustekijöiden huomioiminen sopimuskohtaisesti.

Yhdistyneiden Kansakuntien yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden[1] ja OECD:n toimintaohjeiden[2] mukaan yritysten tulisi kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien, niiden toimintamaiden kansainvälisten ihmisoikeuksiin liittyvien sitoumusten sekä sovellettavien kansallisten lakien ja asetusten puitteissa:

- kunnioittaa ihmisoikeuksia, mikä tarkoittaa sitä, että niiden tulee välttää loukkaamasta muiden ihmisoikeuksia, ja puuttua ihmisoikeuksiin kohdistuviin haitallisin vaikutuksiin, joissa ne ovat osallisina; ja

- välttää omassa toiminnassaan aiheuttamasta haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia tai myötävaikuttamasta haitallisten ihmisoikeusvaikutusten syntyyn sekä puuttua tällaisiin vaikutuksiin niiden syntyessä;

- etsiä tapoja ehkäistä tai lieventää haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia, jotka liittyvät suoraan yrityksen tuotteisiin, liiketoimintaan tai palveluihin liikesuhteen kautta, vaikka yritys ei itse myötävaikuttaisikaan kyseisten vaikutusten syntymiseen.

Sopimustoimittajiemme (joihin viitataan tässä dokumentissa termillä ”toimittaja”) tulee sitoutua tähän Code of Conductiin ja varmistaa, että tässä asetetut vähimmäisvaatimukset täyttyvät heidän omassa toiminnassaan ja toimitusketjussaan. Sopimustoimittajan ja Kuntahankintojen väliseen sopimukseen viitataan termillä ”sopimus” tai ”puitesopimus”.

Toimitusketjua koskevia vaatimuksia on korostettu tässä Code of Conductissa viittaamalla ”työnantajaan”. ”Työnantaja” tarkoittaa myös toimittajaa itseään tämän toimiessa työnantajana.

Toiminnan ja yhteistyön Kuntahankintojen ja sen asiakkaiden kanssa tulee olla avointa, läpinäkyvää ja keskustelevaa.

Vaatimukset

Kuntahankinnoille ja sen asiakkaille tuotettavat tavarat ja palvelut tulee tuottaa olosuhteissa, jotka ovat seuraavien sopimusten mukaisia:

• Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948)

• Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (KP-sopimus, YK 1966)

• Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (TSS-sopimus, YK 1966)

• Kansainvälisen työjärjestön (ILO) seuraavat yleissopimukset:

o Nro 29: Pakollinen työ (1930)

o Nro 87: Ammatillinen järjestäytymisvapaus ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelu (1948)

o Nro 98: Järjestäytymisoikeuden ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden periaatteiden soveltaminen (1949)

o Nro 100: Samanarvoisesta työstä miehille ja naisille maksettava sama palkka (1951)

o Nro 105: Pakkotyön poistaminen (1957)

o Nro 111: Työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuva syrjintä (1958)

o Nro 138: Työhön pääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä (1973)

o Nro 182: Lapsityön pahimpien muotojen kieltäminen ja välittömät toimet niiden poistamiseksi (1999)

• Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista, artikla 32 (1989)

• Yhdistyneiden Kansakuntien korruption vastainen yleissopimus (2003)

• Työntekijöiden suojelua, työehtoja ja työoloja koskeva, tavaran ja palvelun tuotantomaassa voimassa oleva lainsäädäntö, mukaan lukien minimipalkkoja ja sosiaalista hyvinvointia koskeva sääntely

• Otsonikerroksen suojelua koskeva Wienin yleissopimus ja siihen liittyvä Montrealin pöytäkirja otsonikerrosta heikentävistä aineista

1 http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

2 http://mneguidelines.oecd.org/guidelines/

• Vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskeva Baselin yleissopimus (Baselin yleissopimus)

• Pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskeva Tukholman yleissopimus (Tukholman yleissopimus)

• Kansainvälisen kaupan kohteina olevia tiettyjä vaarallisia kemikaaleja ja torjunta-aineita koskevan ilmoitetun ennakkosuostumuksen menettelystä tehty Rotterdamin yleissopimus (UNEP/FAO) (PIC-yleissopimus), Rotterdam, 10. syyskuuta 1998, ja siihen liittyvät kolme alueellista pöytäkirjaa

• Tavaran ja palvelun tuotantomaassa voimassa oleva ympäristönsuojelua koskeva lainsäädäntö.

A. Lainsäädännön noudattaminen

Toimittajan tulee noudattaa tavaroiden ja palveluiden tuottamisvaltiossa voimassa olevaa kansallista lainsäädäntöä. Kuitenkin siinä tapauksessa, että tässä dokumentissa esitetyt velvoitteet ylittävät tuottamisvaltion lainsäädännön mukaiset velvoitteet, toimittajan tulee noudattaa tässä dokumentissa esitettyä.

B. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, KP-sopimus ja TSS-sopimus. Ks. myös YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet

Toimittaja on velvollinen kunnioittamaan ja edistämään ihmisoikeuksia sekä omissa toiminnoissaan että toimitusketjussaan.

Toimittaja varmistaa, ettei se osallistu, suoraan tai epäsuorasti, ihmisoikeuksien heikentämiseen. Toimittaja ei salli ihmisoikeuksien heikentämistä tai siitä hyötymistä myöskään silloin, kun kyseessä on sen toimitusketjuun kuuluva yritys.

Toimittajalla on menetelmät haitallisten ihmisoikeusvaikutusten havaitsemiseksi ja niihin puuttumiseksi kaikissa toiminnoissaan, mukaan lukien sen toimitusketjussa mahdollisesti tapahtuvat haitalliset ihmisoikeusvaikutukset.

C. Työehtoihin ja työn tekemisen olosuhteisiin liittyvät velvoitteet

i. Lapsityön kielto

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: ILO nro 138 ja 182, YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 32 art.

Lapsityö on kielletty. Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.

Kokopäiväisten työtekijöiden vähimmäisikä ei saa missään tapauksessa olla 15 vuotta alempi. Alle 18-vuotiaat lapset voivat työskennellä vain tehtävissä, jotka eivät ole niiden luonteen tai olosuhteiden johdosta haitallisia lasten terveydelle, turvallisuudelle tai moraalille. Alle 18-vuotiailla ei saa teettää yö- tai ylityötä.

ii. Pakkotyön kielto

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: ILO nro 29 ja 105

Pakkotyö on kielletty. Pakkotyöllä tarkoitetaan kaikenlaista työtä tai palvelusta, joka rangaistuksen uhalla vaaditaan joltakin henkilöltä ja johon mainittu henkilö ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut. Pakkotyö voidaan tunnistaa käyttämällä ILOn pakkotyötä koskevia indikaattoreita.[3]

Pakkotyön lisäksi ei-vapaaehtoinen vangeilla teetettävä työ on kielletty. Kaikkien työsuhteiden tulee olla vapaaehtoisia ja työntekijällä tulee aina olla oikeus päättää työsopimus kohtuullisella irtisanomisajalla.

Työntekijän kanssa tulee tehdä kirjallinen työsopimus kielellä, jota työntekijä ymmärtää.

Työantajat ja työnvälitysagentit eivät saa pitää hallussaan tai muutoin piilottaa, takavarikoida tai tuhota työntekijän henkilöllisyyttä ja oleskeluoikeutta osoittavia asiakirjoja, kuten henkilöllisyystodistuksia, passeja tai työlupia, eivätkä estää työntekijältä pääsyä näihin asiakirjoihin, ellei tällainen haltuunotto johdu kansallisen lainsäädännön velvoitteista. Asiakirjat on palautettava työntekijälle viipymättä.

Työntekijöitä ei saa vaatia maksamaan työnantajille, työnvälitysagenteille tai muille tahoille mitään rekrytointiin tai työpaikan vastaanottamiseen liittyviä maksuja. Jos tällaisia maksuja havaitaan, työntekijöille on palautettava näiden maksamat maksut.

iii. Syrjinnän kielto

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: ILO nro 100 ja 111

Rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, siviilisäätyyn, raskauteen, uskontoon, sosiaaliseen tai etniseen alkuperään, kansalaisuuteen, fyysisiin ominaisuuksiin, ikään, poliittisiin mielipiteisiin, ammatilliseen järjestäytymiseen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä sekä kaikenlainen muu syrjintä on kielletty.

Syrjinnällä tarkoitetaan mitä tahansa henkilöiden erilaista kohtelua, kuten erottelua, hyljeksintää tai suosintaa, joka ei perustu työtehtävän vaatimuksiin tai laatuun, vaan viittaa asenteista johtuvaan eriarvoiseen kohteluun. Syrjittyjä ryhmiä tulee tarvittaessa tukea myös positiivisella erityiskohtelulla.

3 ILO, Indicators of Forced Labour, http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/publications/WCMS_203832/lang--en/index.htm

Työntekijöiden ahdistelu ja häirintä on kielletty. Ahdistelulla ja häirinnällä tarkoitetaan työntekijöiden epäinhimillistä kohtelua, mukaan lukien seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö, ruumiilliset rangaistukset, henkinen tai fyysinen pakottaminen ja häirintä; sekä tällaisen kohtelun uhkaa.

Toimittajan tulee tukea erilaisuuden hyväksymistä ja työntekijöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia.

iv. Järjestäytymisvapaus

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: ILO nro 87 ja 98

Toimittaja kunnioittaa työntekijöiden oikeutta järjestäytyä, liittyä tai olla liittymättä valitsemiinsa organisaatioihin, sekä työntekijöiden kollektiivista neuvotteluoikeutta.

Työnantaja kunnioittaa, paikallisen lainsäädännön puitteissa, työntekijöiden oikeutta ja vapautta ammatilliseen järjestäytymiseen ja kollektiiviseen neuvotteluun. Näillä tarkoitetaan erilaisia muodollisia ja epämuodollisia yhteistyön muotoja, joiden tarkoituksena on tukea ja puolustaa yhteisesti työntekijän intressejä työpaikalla sekä työyhteisössä. Työnantajan tulee informoida työntekijöitä tästä oikeudesta. Valtioissa, joissa järjestäytymisvapautta ei ole täysimääräisesti tunnustettu, työnantaja tukee menettelytapoja, joiden tarkoituksena on mahdollistaa työntekijöiden tai heidän valitsemiensa edustajien ja työpaikan johdon tapaamiset liittyen palkkausta ja työoloja koskeviin kysymyksiin, ilman pelkoa tästä johtuvista haitallisista seuraamuksista.

v. Palkkaus ja työajat

Palkka on maksettava suoraan työntekijälle sovittuna ajankohtana kokonaisuudessaan. Palkasta ja muista eduista ei saa tehdä vähennyksiä kurinpitotarkoituksissa.

Työntekijöille maksettava palkka ei missään olosuhteissa saa olla alempi kuin työskentelymaassa voimassa oleva kyseiseen toimialaan sovellettava vähimmäispalkka tai soveltuvan työehtosopimuksen mukainen vähimmäispalkka, sen mukaan kumpi näistä on korkeampi. Palkan yhteydessä työntekijälle on annettava kirjallinen palkkakuitti tai vastaava erittely, josta hän voi tarkistaa palkan oikeellisuuden.

Ylityön tekemisen on oltava vapaaehtoista. Työntekijöille on maksettava lainsäädännön, toimialan käytännön tai sovellettavan työehtosopimuksen mukaiset ylityökorvaukset, sen mukaan mitkä näistä ovat korkeimmat. Ylityökorvaukset on eriteltävä palkkakuitissa selkeästi.

Työntekijöillä on vähintään yksi lepopäivä jokaista seitsemän päivän jaksoa kohden. Työtuntien määrä ei saa ylittää 60 tuntia viikossa eikä työskentelypaikan lainsäädännön mukaista maksimimäärää, ylityö mukaan lukien. Enimmäistuntimäärän saa ylittää vain tapahtuneen tai uhkaavan onnettomuuden vuoksi, ylivoimaisen esteen vuoksi, taikka kiireellisen korjaus- tai huoltotyön vuoksi, kuitenkin vain siinä määrin kuin tämä on välttämätöntä, jottei työnantajalle tehtävä säännöllinen työ huomattavasti häiriinny.

Poissaolot, kuten loma, sairausaika ja vanhempainvapaat on korvattava kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

vi. Terveellinen ja turvallinen työympäristö

Työympäristön tulee olla työntekijöille terveellinen ja turvallinen. Tällä tarkoitetaan, että työntekijä ei työpaikalla altistu olosuhteille, jotka voivat aiheuttaa vaaraa työntekijän fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle, tai että työnantaja varmistaa, että työntekijä on asianmukaisesti suojautunut tällaisia altisteita vastaan. Työnantajan vastuulla on suojata työntekijöitä myös fyysisistä tekijöistä riippumattomien vaaratekijöiden aiheuttamilta työterveysriskeiltä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi työuupumukseen tai työperäiseen stressiin liittyvät riskit.

Työnantaja ehkäisee, seuraa ja raportoi työperäisten tapaturmien, läheltä-piti-tilanteiden, terveydellisten haittojen ja sairauksien ilmenemistä. Työntekijöitä kannustetaan raportoimaan näistä tapaturmista ja sairauksista, läheltä-piti-tilanteista, terveyshaitoista sekä mahdollisista vaaratekijöistä. Altisteet ja vaaratekijät kartoitetaan, niitä seurataan ja niiden vaikutuksia ehkäistään. Työnantaja kartoittaa mahdolliset hätätilanteet ja laatii niiden varalta tarpeelliset suunnitelmat ja ohjeistukset, joiden tavoitteena tulee olla työntekijöille ja tuotannolle aiheutuvien haitallisten vaikutusten minimointi. Työnantaja ryhtyy viipymättä korjaaviin toimenpiteisiin saatuaan tiedon mahdollisista altisteista ja vaaratekijöistä. Työn tekemisessä käytettävissä koneissa ja työvälineissä on asianmukaiset turvalaitteet ja suojat. Tiloissa on oltava palovaroittimet tai vastaava paloilmoitinjärjestelmä.

Hätäpoistumistiet on merkittävä selkeästi eikä niitä saa lukita tai tukkia. Evakuointiharjoituksia on pidettävä säännöllisesti. Paloilmoitinjärjestelmät on testattava säännöllisesti.

Työntekijöille on järjestettävä koulutusta ja tietoa työhön liittyvistä menettelytavoista, riskeistä ja niiden ehkäisemisestä, mukaan lukien paloturvallisuus, vaaralliset työtehtävät sekä ensiapu. Työntekijöille on annettava asianmukainen suojavarustus.

Työnantaja järjestää työntekijöille asianmukaisen työterveyshuollon ja varmistaa, että näiden saatavilla on asianmukaiset saniteetti- ja taukotilat, juomakelpoista vettä sekä mahdollisuus ruuan valmistamiseen ja henkilökohtaisten tavaroiden säilyttämiseen.

D. Ympäristönsuojelu

Tavaroiden valmistuksessa ja palveluiden tuotannossa on noudatettava edellä kohdassa ”Vaatimukset” mainittujen Wienin yleissopimuksen ja Montrealin pöytäkirjan, Baselin yleissopimuksen, Tukholman yleissopimuksen sekä PIC-yleissopimuksen mukaisia menettelytapoja sekä kansallista ympäristölainsäädäntöä.

Toimittaja huolehtii, että sen myymät tavarat ja palvelut on tuotettu ympäristön kannalta vastuullisesti. Toimittaja mittaa ja seuraa toimintansa ja toimitusketjunsa ympäristövaikutuksia ja pyrkii jatkuvasti parantamaan toimintansa ympäristöystävällisyyttä sekä vähentämään materiaalien käyttöä ja jätteentuotantoa. Toimittaja pyrkii tuottamiensa tavaroiden ja palveluiden koko elinkaaren kattavaan ympäristövaikutusten arviointiin ja asettaa ympäristöystävällisyyttä koskevia vaatimuksia myös toimitusketjulleen.

E. Konfliktimineraalit

Ks. OECD:n opas konfliktialueilta ja korkean riskin alueilta tuotujen mineraalien tuotantoketjuja koskevasta huolellisuusperiaatteen noudattamisesta[4]

Konfliktimineraaleja ovat kulta, tantaali, tina ja volframi, jotka tuotetaan konfliktialueilla ja korkean riskin alueilla.

Toimittajalla on käytössä OECD:n ohjeistuksen mukainen tai muu vastaavantasoinen toimintapolitiikka konfliktialueilta ja korkean riskin alueilta peräisin oleviin mineraaleihin liittyvien haitallisten vaikutusten estämiseksi. Toimittaja edellyttää ja valvoo toimintapolitiikan noudattamista toimitusketjussaan. Toimittaja pyrkii vähentämään konfliktimineraalien käyttöä.

Toimittaja pyrkii siihen, että se ja sen toimitusketjussa olevat yritykset hankkivat sopimuksessa tarkoitettujen tavaroiden tuottamisessa tarvittavat konfliktimineraalit ainoastaan vastuullisista sulatoista. Vastuullisesti toimivat sulatot voidaan tunnistaa käyttämällä kolmansien osapuolien laatimia luetteloita, kuten: http://www.conflictfreesourcing.org/conflict-free-smelter-refiner-lists.

F. Korruption vastustaminen

Tämän kohdan taustalla olevat sopimukset: Yhdistyneiden Kansakuntien korruption vastainen yleissopimus

Toimittaja ei suoraan tai epäsuorasti tarjoa kenellekään maksua tai muuta vastiketta saadakseen tai säilyttääkseen liiketoimia tai saavuttaakseen ansiotonta hyötyä toiminnoissaan.

Toimittaja ei suoraan tai epäsuorasti pyydä eikä ota vastaan maksua tai muuta vastiketta kolmannelta, siten että tällä voi olla vaikutusta toimittajan liiketoimintapäätösten objektiivisuuteen.

Loppumääräykset

Vaatimustenmukaisuus

Toimitusketjun läpinäkyvyydellä pyritään takaamaan tämän Code of Conductin noudattaminen. Toimittaja ja/tai sen emoyhtiö julkaisee vuosittain vastuullisuusraportin. Vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi Kuntahankinnat tulee sopimuskaudella valvomaan näiden ehtojen noudattamista. Kuntahankinnat voi vaatia toimittajaa tässä tarkoituksessa esittämään selvityksiä ja asiakirjoja, korjaamaan havaittuja puutteita sekä esittämään selvitystä korjaavien toimenpiteiden toteuttamisesta. Kuntahankinnat voi auditoida toimittajan ja/tai sen alihankkijoita pääsopimuksen ehtojen mukaisesti.

Toimittajan tulee sopimuksilla varmistaa, että sopimusehtojen ja tämän Code of Conductin mukaiset vaatimukset toteutetaan sekä sen omissa toiminnoissa että toimitusketjussa.

Rikkomuksista ilmoittaminen

Tämän Code of Conductin vastaisesta toiminnasta voi ilmoittaa Kuntahankinnoille seuraavasti:

Sähköpostilla:

info@kuntahankinnat.fi

4 http://www.oecd.org/corporate/mne/mining.htm

Finnwatch ry
Malminrinne 1B, 2.krs
00180 Helsinki
info@finnwatch.org
www.finnwatch.org
@Finnwatch1